

บทที่ 2

ทฤษฎี สมมติฐาน และกรอบแนวคิดของการวิจัย

ความหมายของการท่องเที่ยว

องค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organisation) ได้ทำการศึกษาและรวบรวมความหมายของการท่องเที่ยว ให้เป็นที่เข้าใจง่าย และรับรู้โดยทั่วกัน ว่าการท่องเที่ยว หมายถึง “กิจกรรมการเดินทางของคนที่อาศัยอยู่ในประเทศใดประเทศหนึ่ง และเดินทางไปสถานที่อื่น จะเดินทางภายในประเทศของตน หรือไปต่างประเทศ ที่ไม่ใช่ที่อยู่ถาวรของตนเอง โดยมีระยะเวลาไม่น้อยกว่า 24 ชั่วโมง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้เวลาว่าง เช่นพักผ่อน เพื่อใช้เวลาว่างในวันหยุด หรือเพื่อสุขภาพ, เพื่อการศึกษา หรือเพื่อธุรกิจ หน้าที่การงาน และเพื่อไปร่วมประชุม” (องค์การการท่องเที่ยวโลก: World Tourism Organization 1981: 89)

จากความหมายข้างต้น องค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization) แห่งองค์การสหประชาชาติ ได้กำหนดความหมายของการท่องเที่ยวว่าการเดินทางใดๆก็ตามที่เป็นการเดินทางตามเงื่อนไขสากล 3 ประการ ดังต่อไปนี้

1. การเดินทางจากสถานที่อยู่อาศัยเป็นประจำ ไปยังสถานที่อื่นๆ เป็นการชั่วคราว
2. การเดินทางนั้นผู้เดินทาง เดินทางด้วยความสมัครใจ ไม่ใช่เป็นการถูกบังคับ
3. การเดินทางเพื่อวัตถุประสงค์ใดๆ ก็ตามที่ไม่ใช่การเดินทางเพื่อประกอบอาชีพ หรือหารายได้

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย อธิบายถึงคำว่า การท่องเที่ยว ไว้ว่าเป็นคำที่มีความหมายค่อนข้างกว้าง เพราะมีได้หมายความแต่เฉพาะเพียงการเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ หรือเพื่อความสนุกสนานบันเทิงรื่นรมย์ดังที่คนส่วนมากเข้าใจกัน การเดินทางเพื่อการประชุมสัมมนา เพื่อศึกษาหาความรู้ เพื่อการกีฬา เพื่อการติดต่อธุรกิจ ตลอดจนการเยี่ยมเยียนญาติพี่น้อง ก็นับว่าเป็นการท่องเที่ยวทั้งสิ้น

จากความหมายดังกล่าวสามารถสรุปถึงความหมายของการท่องเที่ยวได้ว่าหมายถึงการเดินทางไปยังจุดหมายปลายทางเป็นการชั่วคราว โดยไม่ได้ถูกบังคับหรือเพื่อสินจ้างและไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อการประกอบอาชีพยังจุดหมายปลายทางนั้นแต่มีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อนและอื่นๆ นอกจากนั้นเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบหลักคือ ผู้เดินทางหรือนักท่องเที่ยว และจุดหมายปลายทางหรือสถานที่เพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

องค์การท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติได้กำหนดความหมายของนักท่องเที่ยวที่ไว้โดยสรุป ได้แก่

1. นักท่องเที่ยวนานาชาติ (Inbound Tourists) เป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปพำนักอยู่ในประเทศอื่นที่ไม่ใช่ถิ่นที่อยู่ของตนในระยะเวลาไม่น้อยกว่า 1 คืน แต่ไม่เกิน 1 ปี ด้วยวัตถุประสงค์ต่างๆ ที่ไม่ใช่เป็นการหารายได้ และบุคคลใดที่เดินทางตามลักษณะดังกล่าว แต่พำนักในสถานที่นั้นๆ น้อยกว่า 1 คืน เรียกว่า นักทัศนจร (International Excursionists)

2. นักท่องเที่ยวภายในประเทศ (Domestic Tourists) หมายถึง บุคคลใดก็ตามที่พำนักอยู่ในประเทศหนึ่งและจะเป็นคนสัญชาตินั้นหรือไม่ก็ตาม เดินทางไปในสถานที่อื่นภายในประเทศนั้น นอกเหนือจากการไปอยู่ตามปกติของเขาในช่วงระยะเวลาไม่น้อยกว่า 24 ชั่วโมง หรือ 1 คืน โดยมีวัตถุประสงค์อื่นๆ ที่ไม่ใช่กิจกรรมที่เป็นรายได้จากสถานที่นั้น โดยมีแรงจูงใจในการเดินทางเพื่อเหตุผล ดังนี้

- 1) การเดินทางที่ใช้เวลาเพื่อการพักผ่อน วันหยุด สุขภาพ การศึกษา ศาสนา และกีฬา
- 2) การเดินทางเพื่อธุรกิจ และเพื่อวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน

ส่วนนักทัศนจรภายในประเทศ (Excursionists) เป็นบุคคลที่เดินทางตามลักษณะดังกล่าวแล้ว แต่พำนักในสถานที่นั้นๆ น้อยกว่า 1 คืน

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้นำความหมายที่องค์การท่องเที่ยวโลกได้กำหนดไว้เป็นหลักในการจัดนับสถิติ และได้กำหนดลักษณะของนักท่องเที่ยวไว้ดังนี้

1. นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ หมายถึง ชาวต่างประเทศที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย และพำนักอยู่ในการเดินทางครั้งหนึ่งๆ ไม่น้อยกว่า 1 คืน หรือ 24 ชั่วโมง และไม่มากไปกว่า 60 วัน โดยมีวัตถุประสงค์ในการเดินทางนั้นๆ ดังต่อไปนี้

- 1) การท่องเที่ยว การพักผ่อน การรักษาสุขภาพ การเยี่ยมญาติมิตร การศึกษาและการดูงาน
- 2) การร่วมประชุมสัมมนา หรือเป็นตัวแทนสมาคม นักบวช นักกีฬา ฯลฯ
- 3) การติดต่อธุรกิจ แต่ไม่ใช่เพื่อหารายได้
- 4) การมาที่เรือเดินสมุทรที่แวะจอดในท่าเรือ

2. นักท่องเที่ยวภายในประเทศ หมายถึง ชาวไทยหรือชาวต่างประเทศที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย เดินทางจากที่อยู่ในจังหวัดของตน ไปยังจังหวัดอื่นๆ โดยมีวัตถุประสงค์ในการเดินทางใดๆก็ตามที่ไม่ใช่การหารายได้ ในสถานที่ไปเยือน และระยะเวลาพำนักไม่เกิน 60 วัน

จุดหมายปลายทางหรือสถานที่เพื่อการท่องเที่ยวตามความหมายขององค์การสหประชาชาตินั้น จุดหมายปลายทางหรือสถานที่เพื่อการท่องเที่ยวไม่ได้หมายถึงเฉพาะสถานที่ที่เป็นที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว แต่มีความหมายรวมถึงการมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการดำรงชีวิตและมีการให้บริการที่สามารถตอบสนองความต้องการแก่นักท่องเที่ยวได้ และนำไปสู่ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ซึ่งก็หมายความว่าสถานที่เพื่อการท่องเที่ยวนั้นจะต้องเกี่ยวข้องกับการกระทำให้เกิดหรือการผลิตสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ ซึ่งคล้ายกับการผลิตในความหมายของอุตสาหกรรมที่หมายถึงการประกอบกิจกรรมด้วยการนำปัจจัยการผลิตต่างๆซึ่งได้แก่ เงินทุน แรงงาน วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องจักร และการจัดการมารวมกัน เพื่อผลิตสินค้าหรือบริการอย่างใดอย่าง

หนึ่งที่มีคุณค่าต่อมนุษย์ดังนั้นการท่องเที่ยวจึงเป็นอุตสาหกรรมอย่างหนึ่ง แต่เป็นอุตสาหกรรมที่ไม่ได้ผลิตเฉพาะสินค้าเหมือนอย่างอุตสาหกรรมทั่วไป แต่เป็นอุตสาหกรรมที่ผลิตการบริการ เรียกว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ที่มีผู้ให้ความหมายต่าง ๆ ดังนี้พระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 ได้บัญญัติความหมายของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวว่าหมายถึง อุตสาหกรรมที่จัดให้มีหรือให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทั้งภายในและภายนอกราชอาณาจักรโดยมีค่าตอบแทน และหมายรวมถึง (1) ธุรกิจนำเที่ยว (2) ธุรกิจโรงแรมสำหรับนักท่องเที่ยว (3) ธุรกิจภัตตาคาร สถานบริการและสถานที่ตากอากาศสำหรับนักท่องเที่ยว (4) ธุรกิจขายของที่ระลึกหรือสินค้าสำหรับนักท่องเที่ยว (5) ธุรกิจกีฬาสำหรับนักท่องเที่ยว (6) การดำเนินงานนิทรรศการ งานแสดง งานออกร้าน การโฆษณาเผยแพร่ หรือดำเนินการอื่นๆ โดยมีความมุ่งหมายเพื่อชักจูง หรือส่งเสริมให้มีการเดินทางท่องเที่ยว

องค์ประกอบของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) (อ้างถึงในบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548) ให้คำจำกัดความองค์ประกอบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไว้ว่าประกอบด้วยธุรกิจและการบริการ สิ่งอำนวยความสะดวกทุกประเภทที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วย

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยว (Tourism resources) หรือแหล่งท่องเที่ยวเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอันดับแรกเพราะทรัพยากรการท่องเที่ยวจะเป็นสิ่งจูงใจให้นักท่องเที่ยวต้องการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว มาสัมผัสกับทรัพยากรการท่องเที่ยวที่อยู่ในจังหวัดหรือประเทศต่างๆจึงถือเป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยว ดังนั้นจึงต้องมีการดูแลรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเดิมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ให้มีความน่าสนใจสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวอยู่เสมอ

1.1. ประเภทของทรัพยากรการท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1.1.1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ เช่น ป่า ภูเขา แม่น้ำ อ่างเก็บน้ำ ทะเล เกาะ ชายหาด ถ้ำ เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ เป็นต้น

1.1.2. ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ สามารถแบ่งย่อยได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ ประเภทโบราณสถาน เช่น ศาสนสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ พระราชวัง บ้านโบราณ ชุมชนโบราณ เป็นต้น ประเภทโบราณวัตถุ เช่น ภาพเขียนโบราณ วัตถุโบราณ พระพุทธรูปโบราณ สมบัติโบราณ รูปปั้นโบราณ เป็นต้น

1.1.3. ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรม สามารถแบ่งย่อยได้ 3 ประเภท ได้แก่ ประเภทศิลปวัฒนธรรม เช่น ชุมชน หมู่บ้าน ตลาด ศูนย์วัฒนธรรม การละเล่นพื้นบ้าน ดนตรีพื้นเมือง สินค้าพื้นเมือง ไร่สวน วิถีชีวิต อัญมณีไมตรีของประชาชน เป็นต้น ประเภทประเพณี เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีแห่เทียนพรรษา เทศกาลกินเจ ประเพณีลอยกระทง งานบุญบั้งไฟ เป็นต้น ประเภทกิจกรรม เช่น กิจกรรมแข่งขันกีฬา กิจกรรมบันเทิง สวนสนุก สนามกอล์ฟ กิจกรรมเดินป่า กิจกรรมศึกษาธรรมชาติ การไต่เขา การตกปลา การถ่ายรูป เป็นต้น

1.2. องค์ประกอบของทรัพยากรการท่องเที่ยวจะต้องประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่

สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) เส้นทางคมนาคมขนส่งเข้าถึง (Accessibility) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) แบ่งออกเป็น สิ่งอำนวยความสะดวกประเภทการเข้า-ออกเมือง สิ่งอำนวยความสะดวกประเภทโครงสร้างพื้นฐานหรือสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ และ สิ่งอำนวยความสะดวกประเภทความปลอดภัยทั้งความปลอดภัยในลักษณะทั่วไปและความปลอดภัยจากการใช้บริการท่องเที่ยว

2. การตลาดท่องเที่ยว (Tourism marketing) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการช่วยส่งเสริมชักจูงเร้าให้คนเข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวเนื่องจากการที่นักท่องเที่ยวจะตัดสินใจเพื่อการท่องเที่ยวยังสถานที่ใดที่หนึ่งจะต้องรู้จักสถานที่นั้นก่อนว่ามีสิ่งน่าสนใจหรือสิ่งจูงใจใดบ้าง ดังนั้นการให้ข่าวสารและข้อมูลทางการท่องเที่ยวจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนจะต้องร่วมมือกันส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวรู้จักสถานที่ท่องเที่ยวและมีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ อันเป็นการกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวมากขึ้น

3. ธุรกิจท่องเที่ยว (Tourism business) เป็นการดำเนินธุรกิจให้บริการแก่นักท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวอันจะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจโดยมีผลตอบแทนเป็นผลกำไรจากการดำเนินธุรกิจ ในขณะที่เดียวกันธุรกิจท่องเที่ยวโดยตัวธุรกิจเองก็สามารถเป็นสิ่งดึงดูดให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวได้เช่นกัน ประเภทของธุรกิจท่องเที่ยวได้แก่

3.1. ธุรกิจที่พักแรม (Accommodation) เช่น โรงแรม หมู่บ้านพักตากอากาศ (resort) บังกะโล เรือนแรม (guest house) หอพัก อพาร์ทเมนต์ เป็นต้น

3.2. ธุรกิจอาหารและบันเทิง (Food and Entertainment) เช่น ธุรกิจอาหารบุฟเฟต์ (buffet) ธุรกิจอาหารคอฟฟี่ช็อป (coffee shop) ธุรกิจอาหารเฉพาะกลุ่มเชื้อชาติ ไนท์คลับ (night club) สถานอาบอบนวด สถานนวดแผนโบราณ โรงภาพยนตร์ โรงละคร เป็นต้น

3.3. ธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ (Operation and Tour guide) ธุรกิจนำเที่ยวสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ประเภทนำเที่ยวภายในประเทศ (Domestic tour) ประเภทนำนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาเที่ยวในประเทศไทย (Inbound tour) และประเภทนำนักท่องเที่ยวชาวไทยไปเที่ยวยังต่างประเทศ (Outbound tour)

3.4. ธุรกิจจำหน่ายสินค้าที่ระลึก (Souvenir business) เป็นการดำเนินธุรกิจให้บริการจำหน่ายสินค้าที่ระลึกให้แก่นักท่องเที่ยวเพื่อนำกลับไปยังภูมิลำเนาของตนซึ่งถือเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้การเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวยามีชีวิตชีวามากขึ้น

3.5. ธุรกิจการขนส่ง (Transportation) เป็นการดำเนินธุรกิจให้บริการด้านการขนส่งให้แก่นักท่องเที่ยวให้สามารถเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกสบาย รวดเร็วและปลอดภัย ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่ ธุรกิจขนส่งด้วยรถยนต์ ธุรกิจขนส่งด้วยรถไฟ ธุรกิจขนส่งด้วยเรือและธุรกิจขนส่งด้วยเครื่องบิน

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism)

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นรูปแบบของการจัดการการท่องเที่ยวแบบใหม่ที่นำเอา รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมาผสมผสานเข้ากับศักยภาพเชิงสร้างสรรค์ของนักท่องเที่ยวและ

ของชุมชน ดังนั้นแนวคิดเรื่องนี้จะจึงเป็นของใหม่แต่ก็ได้ รับการยอมรับจากองค์การยูเนสโก (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization: UNESCO) แล้วว่าเป็นการ ท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งที่ควรได้รับการสนับสนุนและปัจจุบันก็ได้มีการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวหลาย แห่งให้เป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยการนำ รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มาใช้เป็น กลไกการชักจูง นักท่องเที่ยวให้ไปเยือน

การนำแนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์มาปรับใช้กับภาคการท่องเที่ยวและบริการเพื่อ วัตถุประสงค์ในการเพื่อค่าและมูลค่านั้น การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จึงไม่ควรตั้งอยู่บนฐานของ เทคโนโลยีที่ทันสมัยหรือแรงงานจำนวนมากแต่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ควรจะเป็นการนำปัจจัย 4 ประการ คือ “ทุน” มาบวกกับ “ความคิดสร้างสรรค์” และผสมเข้ากับ “สินทรัพย์ทางวัฒนธรรม” และ “ทักษะเฉพาะตัว” ทั้ง 4 ปัจจัยดังกล่าวนำมาสร้างคุณค่าและมูลค่าให้กับสินค้าและบริการ ทางการท่องเที่ยว

การมีส่วนร่วม (Participation)

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนก่อให้เกิดกระบวนการและโครงสร้าง ประชาชนในชนบทสามารถที่จะแสดงออกซึ่งความต้องการของตน การจัดอันดับความสำคัญ การเข้า ร่วมในการพัฒนาและได้รับประโยชน์ในการพัฒนานั้นโดยเน้นที่การให้อำนาจการตัดสินใจของ ประชาชนในชนบท

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการ ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเพื่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น คุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชนและนำไปสู่การ ค้ำครองดูแลรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน สนองตอบความต้องการของชุมชนได้ อย่างแท้จริง รวมไปถึงเกิดประสบการณ์การท่องเที่ยวที่มีคุณค่าน่าประทับใจแก่นักท่องเที่ยว

สำหรับประเทศไทยการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ยังคงเป็นเรื่องใหม่ แม้จะมีหลายหน่วยงาน เริ่มให้ความสำคัญแต่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ยังคงไม่เป็นที่รู้จักกันในหมู่นักท่องเที่ยวและ ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวองค์กรการบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. ถือเป็นองค์กรที่บุกเบิกด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในประเทศไทย โดยผู้อำนวยการ อพท. ในปี 2552 ได้กำหนดค่านิยมเพื่อแนวทางการปฏิบัติงานขององค์กรฯ ไว้ว่า “การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือ การท่องเที่ยวสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชุมชน และเอกลักษณ์ สถานที่ โดยนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เพื่อสร้างประสบการณ์ตรงร่วมกับเจ้าของ วัฒนธรรม และมีโอกาสได้ใช้ชีวิตร่วมกันกับเจ้าของสถานที่ และเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับ ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชุมชนและเอกลักษณ์ สถานที่ ไม่ใช่กิจกรรมที่เน้นรายได้ของชุมชน แต่เป็นกิจกรรมที่เน้นคุณค่าของชุมชนเท่านั้น”

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ถือว่าการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่เริ่มเข้ามามีกระแสมากขึ้น เนื่องจากการท่องเที่ยวรูปแบบเดิมนั้นเป็นการเน้นเพียงแค่การพักผ่อนหย่อนใจ แม้ในระยะหลังจะมี การท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษเข้ามามีบทบาท แต่ก็ยังขาดการพัฒนา เพราะการพัฒนาการ ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้นถือเป็นความท้าทายให้กับ ทั้งนักท่องเที่ยวและสถานที่ท่องเที่ยว คือ การ

ทำให้สถานที่ท่องเที่ยวมีความสร้างสรรค์เพื่อที่จะพัฒนาทรัพยากรทางด้านวัฒนธรรมที่ไม่อาจจับต้องได้ให้กลายเป็นประสบการณ์ที่สร้างสรรค์กับนักท่องเที่ยวและเป็นการสร้างกระบวนการอยู่ร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวที่เป็นแขกของพื้นที่กับเจ้าบ้านได้เป็นอย่างดี การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือ การท่องเที่ยวซึ่งมอบโอกาสให้กับผู้เดินทาง/ นักเดินทาง/ นักท่องเที่ยว ในการพัฒนาศักยภาพการสร้างสรรค์ของตน ผ่านการมีส่วนร่วมในการกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์จริง ที่เป็นไปตามลักษณะเฉพาะของพื้นที่เป้าหมายที่ไปท่องเที่ยว เรียกว่าเรียนรู้ ดูของจริง ลงมือทำ เป็นการท่องเที่ยวที่ได้เรียนรู้ตัวตนที่แท้จริงของชุมชน โดย ผู้เดินทาง/นักเดินทาง/นักท่องเที่ยว ได้มีส่วนร่วมลงทำกิจกรรมกับชุมชนและแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับชุมชนในสถานที่จริง เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม มีประสบการณ์ตรงใจพื้นที่ท่องเที่ยว ชื่นชมและเข้าใจจิตวิญญาณของพื้นที่ เรียนรู้สิ่งใหม่ เพื่อเพิ่มพูนศักยภาพของตนเองอย่างไม่สิ้นสุด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

ประหยัด (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาแนวทางการจัดการ การท่องเที่ยวโดยชุมชน ศึกษารณีย์ ตลาดน้ำดอนหวาย จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยสำคัญที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว คือ รสชาติอาหารและความงามเอกลักษณ์ของตลาดริมน้ำในด้านปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละแห่ง คือ ปัญหาด้านการบริการการท่องเที่ยวผลกระทบต่อ สภาพแวดล้อมทางกายภาพโดยเฉพาะแหล่งน้ำ ธรรมชาติ ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ขององค์กรชุมชน ได้แก่ การขาดการบริหารจัดการที่ดี การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบไม่ชัดเจน ปัญหาการจัดเก็บผลประโยชน์ ปัญหาด้านงบประมาณ การขาดการประสานงานกับองค์กรอื่นๆ และปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน

พนิตตา (2544) ได้ศึกษาเรื่องศักยภาพของชุมชนบ้านห้วยอีในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์แบบโฮมสเตย์โดยทำการศึกษาความคิดเห็นทั้งจากประชาชนในหมู่บ้านและบุคคลภายนอกที่ให้ความช่วยเหลือด้านการท่องเที่ยวในชุมชนแห่งนี้ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์แบบโฮมสเตย์ คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ที่นักท่องเที่ยวจะพักแรมในชุมชนเสมือนเป็นสมาชิกในครอบครัว เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เรียนรู้วัฒนธรรมชุมชนแห่งนี้ ส่วนใหญ่ผู้ดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวประมาณ 3-4 ปี สามารถสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกระหว่าง 200-600 บาทต่อเดือน แม้รายได้ไม่สูงนักแต่ก็สร้างความพึงพอใจแก่ชุมชน เพราะทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตถูกรักษาไว้ภายใต้การจัดการท่องเที่ยว เมื่อพิจารณาในแง่สังคมพบว่าชุมชนมีการแบ่งโครงสร้างขององค์กร และมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบกันอย่างดี อีกทั้งผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถสั่งและชักชวนให้สมาชิกชุมชนร่วมกันทำงานให้สำเร็จได้

ศมาและคณะ (2545) ได้ทำการศึกษาเรื่องการจัดการด้านการท่องเที่ยวชุมชนท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนศิรีวัง ตำบลกิโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราชพบว่าการจัดการด้านการท่องเที่ยวของชุมชนศิรีวังมี 3 ลักษณะ คือ 1) กลุ่มทุน มีหน้าที่ในการจัดหาและระดมทุนเพื่อให้เกิดมีทุนหมุนเวียนในชุมชนมากที่สุด นอกจากนั้นยังเปิดให้สมาชิกกู้ยืมเงินนำไปใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ รวมไปถึงการจัดสวัสดิการในส่วนการรักษาพยาบาล การศึกษา และการพัฒนาชุมชนด้วย 2) กลุ่มอาชีพ มีหน้าที่ในการส่งเสริมอาชีพให้สมาชิกภายในชุมชนมีอาชีพเสริม นอกจากทำเกษตรเพียง

อย่างเดียวเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวและชุมชน กลุ่มอาชีพเองเป็นเสมือนแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งภายในชุมชนด้วย 3) กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มีหน้าที่หลักในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติภายในชุมชนในมีความอุดมสมบูรณ์ และควบคุมการใช้ทรัพยากรของชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมไปถึงการปลูกจิตสำนึกให้คนภายในชุมชนรู้คุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ เป็นกลุ่มที่ดูแลเส้นทางการท่องเที่ยวของชุมชนคือริ้วด้วย และชุมชนคาดหวังผลประโยชน์ที่จะได้รับการจัดการด้านการท่องเที่ยวในเรื่อง การทำให้เกิดผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน การทำงานเป็นทีม การอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ความรู้สึกรักชุมชนเพิ่มมากขึ้น เกิดความภูมิใจในชุมชนของตนเอง ส่วนเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวพบว่าชุมชนมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ ตามลำดับดังนี้ คือ มีส่วนร่วมในการประชุม มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ประกอบศิริและคณะ (2545) ได้ทำการศึกษาเรื่องศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนริมกว๊านพะเยา ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านฮ่องไฮมีข้อได้เปรียบหรือที่เรียกว่าจุดแข็ง ที่สำคัญคือ สิ่งดึงดูดใจ ซึ่งมีตัวกว๊านพะเยาและกิจกรรมของชุมชนเป็นทรัพยากรและความสะดวกในการเข้าถึง สำหรับข้อเสียเปรียบหรือจุดอ่อนที่สำคัญของการพัฒนาคือสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน ในส่วนของแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ศึกษาผู้ศึกษาพบว่า ควรจะต้องมีแผนงานที่สำคัญ 5 แผนงาน ประกอบด้วยแผนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแผนพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยว แผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและสิ่งแวดล้อมแผนรักษาความปลอดภัยและแผนพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

เกษมาและคณะ (2546 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาผลกระทบการท่องเที่ยวต่อชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย พบว่าการท่องเที่ยวส่งผลทางบวกและลบ โดยทางบวกทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ การสร้างงาน การยกระดับมาตรฐานการครองชีพ การลดภาวะการว่างงาน การสร้างความสามัคคีในชุมชน การป้องกัน การอพยพย้ายถิ่น การเสริมสร้างการศึกษา ความร่วมมือในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม การส่งเสริมคุณค่าสิ่งแวดล้อม การพัฒนาปรับปรุงสิ่งแวดล้อมชุมชน ส่วนผลทางลบได้แก่ ปัญหารายได้ไม่แน่นอน ปัญหาค่าครองชีพ ปัญหาการแบ่งปันผลประโยชน์ ปัญหาการถือครองที่ดินเกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและค่านิยม ความไม่เป็นธรรมในสังคม อาชญากรรม ความขัดแย้งระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน การเปลี่ยนแปลงความเชื่อค่านิยมในการครองชีพ การแต่งกาย ภาษา เกิดการทำลายทางชีวภาพและภูมิทัศน์ของชุมชน จึงควรใช้ยุทธศาสตร์ การจัดการการท่องเที่ยวภายใต้ปัจจัยที่เอื้ออำนวยเพื่อพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว ควรส่งเสริมการพัฒนาอาชีพ ควรใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการบริหารจัดการและสร้างความรู้ความเข้าใจในการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแก่ชุมชน ให้เป็นมรดกสืบทอดให้กับคนรุ่นต่อไป

สุทิน และคณะ (2546: บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนมาตรฐานคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยว : กรณีแหล่งท่องเที่ยวสวนหินผางาม กิ่งอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย (ระยะที่ 1) โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม พบว่าระยะเริ่มต้นมีการบริหารจัดการโดยกิ่งอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย ต่อมาปัจจุบันบริหารจัดการโดยองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูนุ กิจกรรมการท่องเที่ยวที่

ก่อให้เกิดรายได้ ส่วนใหญ่ได้จากการนำเที่ยวจุดต่าง ๆ จากการซื้ออาหารและของที่ระลึกของนักท่องเที่ยว ปัญหาทั่วไปของการจัดการท่องเที่ยว ประชาชนยังมีส่วนร่วมน้อย กิจกรรมเชิงสร้างรายได้น้อย มัคคุเทศก์ก็ไม่เพียงพอในช่วงเทศกาลสำคัญ ชุมชนไม่เข้าใจและวิตกกังกับการประกาศจัดตั้งวนอุทยานผางาม น้ำอุบโศกบริโศกไม่เพียงพอในฤดูแล้ง คุณภาพน้ำลดลง ซึ่งเกิดจากน้ำเสียจากขยะสิ่งปฏิกูลที่ซึมลงสู่ชั้นน้ำใต้ดิน จึงควรวิจัยระยะต่อไปโดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของสวน หินผางามให้เกิดขึ้น

สุดารัตน์ แสงจำนงค์ (2549 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาเพื่อพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวพระตำหนักในสมัยรัชกาลที่ 5 เขตพระราชวังดุสิต พบว่า ในพื้นที่เป้าหมายมีอาณาบริเวณตั้งแต่พระที่นั่งวิมานเมฆถึงวังสวนสุนันทา ซึ่งสามารถพัฒนาโปรแกรมนำเที่ยวขึ้นมาได้ 2 โปรแกรม ได้แก่ 1. โปรแกรมท่องเที่ยวแบบเต็มวัน จำนวน 2 โปรแกรม ได้แก่ โปรแกรมพระราชวังดุสิต และพระตำหนักในวังสวนสุนันทา และโปรแกรมพระราชวังดุสิตวังสวนสุนันทา และชุมชนบ้านญวน 2. โปรแกรมท่องเที่ยวแบบครึ่งวัน จำนวน 4 โปรแกรม ได้แก่ โปรแกรมพระที่นั่งวิมานเมฆ โปรแกรมวังสวนสุนันทา 1 (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา) โปรแกรมวังสวนสุนันทา 2 (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นและมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา) และโปรแกรมวัดราชาวาส และชุมชนบ้านญวน และมีข้อเสนอแนะว่าควรมีการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวและกิจกรรมทางการท่องเที่ยว การส่งเสริมการท่องเที่ยว การกระตุ้นการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยว และการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมาย

มณฑาวดี พูลเกิด (2552) ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อความยั่งยืน พบว่า รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงระบบเพื่อความยั่งยืนโดยชุมชนด้านปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วยองค์ประกอบด้านความสามารถของชุมชน ด้านสิ่งจูงใจของชุมชน ด้านศักยภาพของชุมชน และการมีส่วนร่วมในการลงทุน ด้านกระบวนการแปรสภาพ ประกอบด้วยองค์ประกอบด้านการจัดองค์การ ด้านการบริหารจัดการ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมการดำเนินกิจกรรม/ปฏิบัติตามแผน และการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลด้านผลผลิต ประกอบด้วยองค์ประกอบด้านเป้าหมายในการจัดการท่องเที่ยว ด้านการควบคุม 3 ตัวแปรที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษา ด้านการป้องกัน ประกอบด้วยองค์ประกอบด้านการควบคุม 6 ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมในการกำหนด กฎ ระเบียบกติกา ด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยองค์ประกอบด้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงระบบเพื่อความยั่งยืนด้านความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38 ด้านความถูกต้องครอบคลุมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.52 ด้านความเป็นไปได้มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.57 ด้านความเป็นประโยชน์มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.71 และมีค่าเฉลี่ยรวมทุกด้านเท่ากับ 4.56

ศิริจรรยา ประพุดติกิจ (2553) ได้ศึกษาสภาพทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อเสนอเส้นทางการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว และจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเมือง จังหวัดตราด เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยว แบบสำรวจ สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว และแบบประเมินศักยภาพแหล่ง

ท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ภาครัฐ จำนวน 24 คน ภาคเอกชน จำนวน 24 คน ประชาชนท้องถิ่น จำนวน 24 คน และนักท่องเที่ยว จำนวน 60 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ วิธีการและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเมือง จังหวัดตราด 12 แห่งได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรจากผลการวิจัยนำมาจัดเส้นทางจำนวน 4 เส้นทาง ได้แก่ เส้นทางท่องเที่ยวที่ 1 ได้แก่ วัดบุปผาราม สถานีวิจัยและพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 4 (ตราด) และล่องแก่งคลองห้วยแร้ง เส้นทางท่องเที่ยวที่ 2 ได้แก่ วัดไผ่ล้อม ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง โบราณสถานจวนเรชิตังกัมปอต และ วัดโยธานิมิต เส้นทางท่องเที่ยวที่ 3 ได้แก่ หาดลานทราย สวนผลไม้บ้านห้วยน้ำขาว และศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนบ้านเป็ดใน เส้นทางท่องเที่ยวที่ 4 ได้แก่ วัดบุปผาราม ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง ตลาดเก่าริมคลองบางพระ สถานีวิจัยและพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 4 (ตราด)แล้ววิเคราะห์หาจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรคและโอกาสของเส้นทางทั้ง 4 เส้นทาง จากผลการวิเคราะห์ พบว่า เส้นทางท่องเที่ยวที่ 4 มีจุดแข็งมากที่สุด โดยมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสะดวกในการเข้าถึง เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจและสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ รองลงมา คือ เส้นทางท่องเที่ยวที่ 1, 2 และ 3 โดยมีจุดอ่อน คือ แหล่งท่องเที่ยวมีป้ายบอกทางแหล่งที่น้อย และขาดการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมความสะดวก โอกาส คือ แหล่งท่องเที่ยวในแต่ละเส้นทางสามารถเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวแห่งอื่น ตลอดจนสามารถพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวให้เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุปสรรค คือ ขาดการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ข้อจำกัดด้านเวลา ตลอดจนขาดบุคลากรด้านการท่องเที่ยว รวมถึงการขาดงบประมาณในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้ คือ 1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหารูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสม เพื่อรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยว 2) ควรเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์เพื่อขยายจำนวนนักท่องเที่ยว 3) นำเส้นทางทั้ง 4 เส้นทางมาปรับปรุง และพัฒนาให้เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอำเภอเมือง จังหวัดตราดต่อไป

วิภา ศรีระทุ (2551) ได้ศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวและประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเขาต้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยดำเนินการสำรวจแหล่งท่องเที่ยว โดยใช้แบบสำรวจปรับจากตารางตรวจสอบทรัพยากรของ กอดเฟรย์ เคอร์รี่ (Godfrey Kerry) และคลาก แจ็คกี้ (Clarke Jackie) และให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ประเมินแหล่งท่องเที่ยวใน อำเภอเขาต้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 10 แหล่ง โดยใช้แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของสำนักพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา แล้วจัดระดับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว ตามเกณฑ์ที่กำหนด

ผลการวิจัยพบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเขาต้อ ที่ศึกษา เป็นพื้นที่ ธรรมชาติ และเป็นอนุสรณ์สถาน การใช้พื้นที่ถูกต้องตามกฎหมาย มีการบริหารจัดการเกือบ ทุกแห่ง ยกเว้นจุดชมวิวเพียง แหล่งเดียวที่ยังไม่มีการบริหารจัดการ จากผลการประเมิน ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่เลือกศึกษา 10 แหล่ง ที่นักท่องเที่ยวนิยมท่องเที่ยวในอำเภอเขาต้อ สรุปได้ว่า มีศักยภาพดีเยี่ยม 1 แหล่ง คือแก่งบางระจัน มีศักยภาพดีมาก 1 แหล่ง คือน้ำตกศรีดิษฐ์และครกพลังน้ำ มีศักยภาพดี 2 แหล่ง คือสวนสัตว์เปิดเขาต้อและพระตำหนักเขาต้อ มีศักยภาพปานกลาง 1 แหล่ง คือพิพิธภัณฑสถานอารุและการสู้รบเขาต้อ มีศักยภาพต่ำ 4 แหล่ง คือหอสมุดนานาชาติและเจดีย์พระบรมสารีริกธาตุ

อนุสรณ์สถานผู้เสียสละเขาค้อ พระบรมธาตุเจดีย์กาญจนาภิเษกและเนินมหัศจรรย์ ส่วนจุดชมวิว (ทะเลหมอก) มีศักยภาพเหมาะสม ที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์

งานวิจัยของ ชูเกียรติ ศิริวงศ์ (2549) "พฤติกรรมการซื้อสินค้าของที่ระลึกของนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่น" พบว่า จากกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม 400 คน พบว่าส่วนใหญ่เตรียมเงินสำหรับซื้อสินค้าต่ำกว่า 5,000 เยน จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 28.2 รองลงมาคือเตรียมเงิน 10,001 -15,000 เยน เป็นจำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 19.8 เตรียมเงินมากกว่า 20,000 เยน จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 19.3 เตรียมเงิน 5,001 -10,000 เยน จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 17.2 และเตรียมเงิน 15,001-20,000 จำนวน 62 คนคิดเป็นร้อยละ 15.5

งานวิจัยเรื่อง "กระบวนการตัดสินใจในการเลือกสถานที่พักของนักท่องเที่ยวต่างชาติ" กนกพร ศิริโรจน์ (2545) พบว่า จากกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม 384 คน บริเวณถนนข้าวสารพบว่า นักท่องเที่ยวมีการวางแผนเพื่อการใช้จ่ายเงินต่ำกว่า 20 ดอลลาร์สหรัฐ โดยที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ใช้จ่ายเพียงวันละ 6-10 ดอลลาร์สหรัฐ สำหรับที่พักในบริเวณถนนข้าวสาร

งานวิจัยเรื่อง "ความต้องการในการใช้บริการสปาของนักท่องเที่ยวต่างชาติ" จิราวรรณ มั่งถาวรกิจ (2548) พบว่า ค่าเฉลี่ยจำนวนเงินที่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเต็มใจที่จะจ่ายในการใช้บริการสปาแต่ละครั้งคือ 1,873.46 บาทโดยมีค่าเฉลี่ยการใช้จ่ายสปา อยู่ที่ 2.04 ครั้ง

จากเอกสารวิชาการและงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น อาจกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวมีการเปลี่ยนแปลงไม่หยุดนิ่ง รูปแบบการท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงไปตามปัจจัยแวดล้อมภายนอกของอุตสาหกรรม อันได้แก่ แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนแนวคิด และ พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่ต้องการการท่องเที่ยวที่แปลกใหม่ เน้นประสบการณ์การเดินทางท่องเที่ยวมากกว่าการไปเยี่ยมชมอย่างผิวเผินเท่านั้น ปัจจัยเหล่านี้ ทำให้เกิดการศึกษาศักยภาพของการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่เชิงสร้างสรรค์ ที่เน้นประสบการณ์การเดินทาง การอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรม เข้ามาแทนที่การท่องเที่ยวกระแสหลัก นั่นคือการท่องเที่ยวเฉพาะ (Niche tourism) ที่เน้นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความเฉพาะ และมีตลาดนักท่องเที่ยวที่เจาะจง ด้วยแนวคิดเช่นนี้จะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเฉพาะ ที่เน้นกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารในแหล่งท่องเที่ยว วัฒนธรรมด้านอาหารการกิน การปรุงอาหารซึ่งสามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวอิสระชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีความสนใจด้านอาหาร

งานวิจัยนี้ได้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน โดยส่วนแรก เป็นการศึกษาและสำรวจข้อมูลด้านอาหารเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมด้านอาหาร ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับอาหาร ถอดอัตลักษณ์วัฒนธรรมด้านอาหารท้องถิ่นในพื้นที่ภาคตะวันตก ในพื้นที่ 8 จังหวัด คือ นครปฐม สุพรรณบุรี ราชบุรี กาญจนบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สมุทรสงคราม และสมุทรสาคร แล้วจึงกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้อาหารจากการวิเคราะห์กระบวนการถอดองค์ความรู้ และอัตลักษณ์ด้านอาหารสู่การท่องเที่ยว นำมาสร้างและพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้อาหารไทยในพื้นที่ภูมิภาคตะวันตก ที่สอดคล้องและสะท้อนอัตลักษณ์ของพื้นที่และแนวทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทำการทดสอบศักยภาพของเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้อาหารทั้งด้านศักยภาพ

ทางการตลาดและเชิงพาณิชย์ เพื่อนำไปใช้ในการกำหนดข้อเสนอแนะและเชิงนโยบายสำหรับการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารในภูมิภาคภาคตะวันตกต่อไป **ส่วนที่สอง** กำหนดจุดท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผ่านอาหารพื้นถิ่น ในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย จากข้อมูลที่ได้รับจากการค้นคว้า และการสำรวจพื้นที่ โดยระดมความคิดเห็นภายในคณะวิจัยเพื่อถอดองค์ความรู้ และอัตลักษณ์ด้านอาหาร สู่อุตสาหกรรมท่องเที่ยว สร้างและพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผ่านอาหารพื้นถิ่น ในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย **ส่วนที่สาม** ประเมินเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผ่านอาหารพื้นถิ่นในพื้นที่ โดยหลังจากการกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผ่านอาหารพื้นถิ่น ในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทยแล้ว จึงดำเนินการส่งเส้นทางดังกล่าวให้ผู้ที่เกี่ยวข้องภายในพื้นที่ ประเมินความเหมาะสม เพื่อนำข้อมูลและข้อเสนอแนะจากการประเมินมาปรับปรุงเส้นทางให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น กลุ่มประชากรเป้าหมายสำหรับการประเมินศักยภาพได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว บริษัทนำเที่ยวและนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจการท่องเที่ยวเฉพาะทาง หรือการท่องเที่ยวแนวใหม่

จากผลงานวิจัยนี้คณะนักวิจัยจะสามารถสร้างเส้นทางใหม่ของการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพทางการตลาดและเชิงพาณิชย์ ท้ายสุดจะเป็นนำองค์ความรู้ทั้งหมดมาพัฒนาและปรับปรุงระบบฐานข้อมูลสารสนเทศเพื่อใช้เป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศให้มาท่องเที่ยวยังภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทยได้เป็นอย่างดี

ส่วนการศึกษาวิจัยนี้เริ่มจากการสำรวจ รวบรวม เก็บข้อมูลและองค์ความรู้ของชนมไทยในภูมิภาคตะวันตก จำนวน 8 จังหวัด ได้แก่ นครปฐม ราชบุรี สุพรรณบุรี กาญจนบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สมุทรสาคร และสมุทรสงคราม โดยเป็นการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิเกี่ยวกับองค์ความรู้ด้านเอกลักษณ์ของวัฒนธรรม โดยมีการศึกษาข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ภูมิภาคตะวันตก ลักษณะภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยแบ่งการศึกษาไปรายจังหวัด โดยมีการศึกษาสภาพภูมิศาสตร์ ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ ประชากรและลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ ซึ่งจะศึกษาความเป็นมาของจังหวัดหรือพื้นที่ มรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งจะศึกษาถึงศิลปวัฒนธรรม แหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรมเด่น สิ่งสำคัญคู่บ้านคู่เมือง การละเล่นพื้นบ้านและนาฏศิลป์ การศึกษามรดกทางธรรมชาติของแต่ละจังหวัด ในส่วนของพื้นที่ป่า แหล่งน้ำ แหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ ภูมิปัญญาชาวบ้านและเทคโนโลยีท้องถิ่น ในส่วนของการทำมาหากินและภูมิปัญญาอาหาร วัฒนธรรมด้านการกิน เอกลักษณ์ของท้องถิ่น เอกลักษณ์ประจำจังหวัด เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม วัฒนธรรมด้านการกิน ภูมิปัญญาทางอาหาร

ภาคภูมิภาคตะวันตก หรือพื้นที่ภาคกลางตอนล่าง 8 จังหวัด คือ นครปฐม สุพรรณบุรี ราชบุรี กาญจนบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สมุทรสงคราม และสมุทรสาคร

1. นครปฐม เป็นจังหวัดเล็กๆ ในเขตชานเมืองกรุงเทพฯ เป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ เหมาะสำหรับการประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยเฉพาะการปลูกส้มโอ ซึ่งนำชื่อเสียงมาสู่จังหวัดจนได้ชื่อว่าเป็น “เมืองส้มโอหวาน” นอกจากนี้ยังอุดมสมบูรณ์ไปด้วยผลไม้ต่างๆ และอาหารขึ้นชื่อนานาชนิด นครปฐมเป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน โดยมีการค้นพบหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีจำนวนมาก ที่บ่งบอกว่าบริเวณนี้เคยเป็นที่ตั้งของเมืองหลวงในสมัยทวารวดี มีปูชนียสถาน

เก่าแก่ที่สำคัญคือ “พระปฐมเจดีย์” ซึ่งนับเป็นร่องรอยของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและอารยธรรมจากประเทศอินเดียเข้ามาในประเทศไทยในยุคแรกๆ จังหวัดนครปฐมมีเนื้อที่ประมาณ 2,168.327 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 1,355,204 ไร่ เป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับที่ 65 ของประเทศไทย ตั้งอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำท่าจีน พื้นที่ทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม ไม่มีภูเขา มีที่ดอนเฉพาะทางตะวันตกเฉียงเหนือของอำเภอเมืองฯ และอำเภอกำแพงแสน ส่วนพื้นที่ราบลุ่มบริเวณลุ่มแม่น้ำท่าจีน หรือแม่น้ำนครชัยศรี ได้แก่ ท้องที่ในเขตอำเภอนครชัยศรี อำเภอสามปราน และอำเภอบางเลนเมืองนครปฐมเดิมตั้งอยู่ริมทะเล และเป็นศูนย์กลางการค้าและการคมนาคมที่เจริญรุ่งเรืองแห่งหนึ่ง จึงมีชนชาติต่างๆ อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่เป็นจำนวนมาก ต่อมาเกิดภาวะแห้งแล้ง เพราะกระแสน้ำที่ไหลผ่านตัวเมืองเปลี่ยนทิศทางไป ประชาชนจึงอพยพไปตั้งหลักแหล่งอยู่ริมแม่น้ำบริเวณใกล้เคียง และสร้างเมืองใหม่ขึ้นชื่อว่า “นครชัยศรี” หรือ “ศิริชัย” สภาพทางเศรษฐกิจของจังหวัดนครปฐมในปี พ.ศ. 2553 พบว่าประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อหัว 152,225 บาทต่อปี โดยทั้งจังหวัดมีผลิตภัณฑ์มวลรวม ตามราคาประจำปี 148,599 ล้านบาท รายได้ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับสาขาอุตสาหกรรมมากที่สุด คิดเป็นมูลค่า 70,512 ล้านบาท รองลงมาเป็นสาขาเกษตรกรรม คิดเป็นมูลค่า 18,747 ล้านบาท อันดับ 3 เป็นสาขาการค้าส่ง การขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ จักรยานยนต์ ของใช้ส่วนบุคคลและของใช้ในครัวเรือน คิดเป็นมูลค่า 13,673 ล้านบาท จังหวัดนครปฐม มีพื้นที่เกษตรกรรม จำนวนทั้งสิ้น 798,093 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 58.89 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด การเกษตรกรรมเป็นสาขาการผลิตที่สำคัญของจังหวัดนครปฐม ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 23.59 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม อาชีพเกษตรกรรมที่สำคัญ ได้แก่ การทำนา ทำไร่ ทำสวนผลไม้และพืชผัก การเลี้ยงสัตว์และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ระบบการเกษตรในจังหวัดนครปฐม จัดเป็นเขตเกษตรก้าวหน้า เพราะมีระบบชลประทานที่ดี โดยอาศัยแหล่งน้ำจากลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ท่าจีน และแม่กลอง ประกอบกับเกษตรกรจังหวัดนครปฐมมีศักยภาพสูง สามารถเรียนรู้วิทยาการแบบใหม่ๆ และมีการใช้เทคโนโลยีภาคการเกษตรที่พัฒนามากขึ้นระดับหนึ่ง พืชเศรษฐกิจที่ทำรายได้ให้จังหวัด ได้แก่ ข้าว อ้อย ไม้ผล พืชผักต่างๆ และไม้ดอกไม้ประดับ การเกษตรกรรมของจังหวัดนครปฐมมีความเป็นไปได้สูงต่อการวางแผนจัดการระบบการผลิตเพื่อการเชื่อมโยงการส่งออก

2. สุพรรณบุรี อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ 100 กิโลเมตร เป็นเมืองที่มีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจมากมาย ทั้งทางประวัติศาสตร์และทางธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นพระบรมราชานุสรณ์ดอนเจดีย์ วัดเขาขึ้นของพระอาจารย์ธรรมโชติผู้สร้างขวัญและกำลังใจให้กับชาวบ้านบางระจัน พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอู่ทอง อุทยานแห่งชาติพุเตย บึงฉวาก และมีขนมขึ้นชื่ออย่างสาเล่สุพรรณ สุพรรณบุรี มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 5,358 ตารางกิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 10 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอบางปลาม้า อำเภอศรีประจันต์ อำเภอดอนเจดีย์ อำเภอเดิมบางนางบวช อำเภออู่ทอง อำเภอสามชุก อำเภอหนองหญ้าไซ อำเภอสองพี่น้อง และอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี มีสถานที่ท่องเที่ยวหลากหลายแบบ ให้นักเดินทางได้สัมผัสและค้นหา ภาพประวัติศาสตร์ที่เก่าแก่ เรื่องราวของอดีตที่น่าสนใจ สิ่งก่อสร้างทางพุทธศาสนา ทั้งดงามและทรงคุณค่าต่อการกราบไหว้บูชา หรือแม้แต่สถานที่ท่องเที่ยวใหม่ๆ ที่สร้างขึ้นมานักท่องเที่ยวได้ชม ได้เพลิดเพลินกับความอลังการ ตื่นตา ตื่นใจ และเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ของเยาวชนคนรุ่นใหม่ นอกจากนี้ที่กล่าวมาแล้ว สุพรรณบุรี ยังเป็นดินแดนที่มีธรรมชาติ ทะเลสาบ น้ำตก ป่าเขา ทะเลหมอกที่ดงาม และวิถีชีวิตกว่า 10 ชนเผ่า

3. ราชบุรี ดินแดนวัฒนธรรมลุ่มน้ำแม่กลองและสายหมอกแห่งขุนเขาตะนาวศรี เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคกลางด้านตะวันตกที่มีภูมิประเทศหลากหลาย จากพื้นที่ที่ราบต่ำ ลุ่มแม่น้ำแม่กลองอันอุดม แหล่งเพาะปลูกพืชผักผลไม้เศรษฐกิจนานาชนิด สู่พื้นที่สูงทิวเทือกเขาตะนาวศรีทอดตัวยาวทางทิศตะวันตกจรดชายแดนไทย-พม่า ราชบุรีในวันนี้จึงเต็มไปด้วยสิ่งที่น่าสนใจมากมาย ทั้งประวัติศาสตร์ โบราณสถาน วิถีชีวิต วัฒนธรรม งานหัตถกรรมเครื่องปั้น เครื่องหล่อ ทอผ้าจักสาน ถ้ำธารปาเขา และธรรมชาติที่งดงามท้าทายการมาเยือนของผู้คนจากทุกมุมโลก จังหวัดราชบุรีมีเนื้อที่ทั้งสิ้นประมาณ 5,196 ตารางกิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 10 อำเภอ คือ อำเภอเมืองราชบุรี อำเภอโพธาราม อำเภอดำเนินสะดวก อำเภอปากท่อ อำเภอจอมบึง อำเภอบางแพ อำเภอวัดเพลง อำเภอสวนผึ้ง อำเภอบ้านโป่งและอำเภอบ้านคา ของฝากผลิตภัณฑ์นมสด จังหวัดราชบุรี มีชื่อเรื่องผลิตภัณฑ์นมสดมานาน ดำเนินงานโดยสหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรี จำกัด (ในพระบรมราชูปถัมภ์) เป็นนมสดที่มีคุณภาพและราคาถูก สามารถซื้อได้ทั่วไป และที่ศูนย์จำหน่ายของสหกรณ์ฯ ริมถนนเพชรเกษม ตำบลหนองโพ อำเภอโพธาราม ผัก ผลไม้ ได้แก่ หัวผักกาดหวาน-เค็ม ผลิตภัณฑ์หมู่ที่ ๒ ตำบลเจ็ดเสมียน อำเภอโพธาราม หาซื้อได้ทั่วไป เช่น ร้านแม่ฮวย (เซลล์ชวนชิม) อุ่นหวานดำเนินสะดวก มีจำหน่ายทั่วไปในจังหวัด และที่ตลาดน้ำดำเนินสะดวก มะม่วงวัดเพลง พันธุ์หนังกกลางวันมันอร่อย โดยเฉพาะที่มาจาก “ไร่ทองสามสี” หมู่ที่ ๘ ตำบลวัดเพลง อำเภอวัดเพลง อาหารไทย ร้านอาหารไทยก็ล้นหลาม

4. กาญจนบุรี ลักษณะทางภูมิประเทศส่วนใหญ่จะเป็นป่า ซึ่งจะมีทั้งป่าดงดิบและป่าโปร่ง มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 19,473 ตารางกิโลเมตร มีระยะทางห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 129 กิโลเมตร มีชายแดนติดต่อกับสหภาพพม่าระยะทางประมาณ 370 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ได้แก่ได้แก่ ทิศเหนือ จดจังหวัดตากและจังหวัดอุทัยธานี ทิศใต้จดจังหวัดราชบุรี จังหวัดสุพรรณบุรีและนครปฐม ทิศตะวันตก จด สหภาพพม่า จังหวัดกาญจนบุรี คือดินแดนแห่งธรรมชาติ อันอุดมสมบูรณ์ด้วยผืนป่า พรรณไม้ โถงถ้ำ น้ำตก และประเพณีวัฒนธรรมอันหลากหลายของผู้คนหลากเชื้อชาติที่อาศัยอยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออารี ทั้งไทย พม่า มอญ ปากะญอ (กะเหรี่ยง) ฯลฯ ยิ่งไปกว่านั้น กาญจนบุรียังเต็มไปด้วยเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะเหตุการณ์ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งมีอนุสรณ์สถานหลายแห่งปรากฏให้เห็นเป็นหลักฐาน เช่น สะพานข้ามแม่น้ำแคว สุสานทหารสัมพันธมิตร พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ฯลฯ ด้วยความหลากหลายของพื้นที่และเรื่องราวที่สั่งสมอยู่ในจังหวัดชายแดนตะวันตกแห่งนี้ กาญจนบุรีจึงเป็นจุดหมายปลายทางที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวทุกสไตล์ ทุกวัย และทุกฤดูกาล

จังหวัดกาญจนบุรีมีเนื้อที่ประมาณ 12 ล้านไร่ หรือ 19,483 ตารางกิโลเมตร ถือว่าเป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับ 3 ของประเทศ รองจากจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดเชียงใหม่ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าและเทือกเขาสูง โดยมีแม่น้ำสายหลัก 2 สาย คือ แม่น้ำแควใหญ่และแม่น้ำแควน้อย ที่ไหลขนานลงมาบรรจบกันเป็นแม่น้ำแม่กลองที่ตัวเมืองกาญจนบุรี ความเป็นมาของกาญจนบุรีเท่าที่มีการค้นพบหลักฐานนั้น ย้อนไปได้ถึงสมัยก่อนประวัติศาสตร์ เมื่อมีการค้นพบเครื่องมือหินในบริเวณบ้านเก่า อำเภอเมืองฯ ล่วงมาถึงสมัยทวารวดี ซึ่งมีหลักฐานคือซากโบราณสถานที่ตำบลปรังเผล อำเภอสังขละบุรี เป็นเจดีย์ลักษณะเดียวกับจุลประโทนเจดีย์ที่จังหวัดนครปฐม บ้านคูบัว จังหวัดราชบุรี และเมืองอู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี รวมทั้งค้นพบโบราณวัตถุ เช่น พระพิมพ์สมัยทวารวดีจำนวนมาก

สืบเนื่องต่อมาถึงสมัยพุทธศตวรรษที่ 16-18 หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ค้นพบคือปราสาทเมืองสิงห์ ซึ่งมีรูปแบบศิลปะแบบขอม

5. จังหวัดเพชรบุรี เป็นจังหวัดที่มีสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติที่มีอย่างอุดมสมบูรณ์ ประกอบกับความสามารถในการนำทรัพยากรนานาชนิดมาใช้ประโยชน์ ซึ่งก่อให้เกิดอาชีพต่าง ๆ ซึ่งทำรายได้ให้ประชากรของจังหวัดเพชรบุรี อาชีพหลักหลายอย่าง เช่น การเกษตร การปศุสัตว์ การประมง และการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรอย่างง่าย ๆ ที่สืบสานกันมาจนถึงปัจจุบันและเป็นพื้นฐานในการพัฒนาโครงสร้างทางเศรษฐกิจใหม่ไปสู่อาชีพการค้าส่ง การค้าปลีก การบริการ การท่องเที่ยว เป็นต้น สภาพเศรษฐกิจของจังหวัดเพชรบุรี ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับการค้าปลีกและค้าส่ง รองลงมาได้แก่ ภาคบริการ การเกษตรกรรม การคมนาคมและการขนส่ง การอุตสาหกรรม การก่อสร้างและอื่น ๆ จากรายงานของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในปี 2548 จังหวัดเพชรบุรีมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ณ ราคาตลาด 25,175 ล้านบาท ในส่วนรายได้เฉลี่ยของประชากร ปี 2548 เท่ากับ 56,829 บาท/คน/ปี เพชรบุรี ได้ชื่อว่าเป็นจังหวัดที่มีขนมอร่อยมากมายหลายชนิด ได้แก่ ขนมหม้อแกง ข้าวเหนียว กล้วยอบน้ำผึ้ง ผลไม้กวน กะละแม ชมพู ลูกตาลอ่อน น้ำตาลสด และยังมีอีกมากมาย

6. จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เศรษฐกิจจังหวัดประจวบคีรีขันธ์โดยรวม ปีพ.ศ. 2552 พิจารณาจากผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัด (GPP) ปีพ.ศ.2552 ณ ราคาประจำปี มีมูลค่าเท่ากับ 58,549 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีพ.ศ.2551 ที่มีมูลค่าเท่ากับ 58,154 ล้านบาทใน และผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัว (GPP Per Capita) ในปีพ.ศ. 2552 เท่ากับ 121,781 บาท/คน/ปี ลดลงเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา คิดเป็นร้อยละ 0.01 เศรษฐกิจของจังหวัด รายได้ส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตรกรรม โดยมีรายได้จากภาคอุตสาหกรรม รองลงมา มีรายได้จากการค้าปลีก การค้าส่ง ภาคโรงแรมและภัตตาคาร และภาคการขนส่งมีความสำคัญและในปี พ.ศ. 2553 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ประมาณการมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (Gross Province Product) ไว้เท่ากับ 63,698 ล้านบาท และมีผลิตภัณฑ์จังหวัดเฉลี่ยต่อบุคคล เพิ่มขึ้นเป็น 131,574 (ข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ณ วันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2555) จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีสภาพพื้นที่ดินที่เหมาะสมสำหรับการปลูกพืชไร่มากที่สุด รองลงมาเป็นการปลูกไม้ยืนต้น และพื้นที่ทำนาปลูกผัก ไม้ดอกไม้ประดับ และพืชสมุนไพรตามลำดับ โดยมีพืชเศรษฐกิจที่ทำรายได้เป็นจำนวนมากได้แก่ สับปะรด มะพร้าว อ้อย ข้าวและพืชผักผลไม้ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีสภาพพื้นที่ดินที่เหมาะสมสำหรับการปลูกพืชไร่มากที่สุด รองลงมาเป็นการปลูกไม้ยืนต้น และพื้นที่ทำนาปลูกผัก ไม้ดอกไม้ประดับ และพืชสมุนไพรตามลำดับ โดยมีพืชเศรษฐกิจที่ทำรายได้เป็นจำนวนมากของฝักจากหัวหินได้แก่ ตูกตา หอย เครื่องประดับจากเปลือกหอยและกะลามะพร้าว ผ้าพิมพ์ โขม พัสตร์ ไม้ปัดฝุ่นทำจากป่านศรนารายณ์ เครื่องจักสาน ไม้ไผ่ อาหารทะเลสดและแห้ง ของฝักจากปราณบุรีได้แก่ ผลไม้ตามฤดูกาลที่วางขายริมถนน ผลิตภัณฑ์สับปะรดและ ผลไม้อบแห้ง ของฝักจากทับสะแก ได้แก่ กล้วยอบน้ำผึ้ง มะพร้าวอบน้ำผึ้ง และผลิตภัณฑ์ว่านหางจระเข้ สินค้าส่งออกไปจำหน่ายทั่วโลก ได้แก่ ว่านหางจระเข้ พืชสมุนไพรที่ได้รับความนิยมมากเมื่อนำมาแปรรูป โดยเฉพาะว่านหางจระเข้ในน้ำเชื่อมบรรจุกระป๋อง และมะพร้าว พืชเศรษฐกิจที่สำคัญอีกชนิดหนึ่งของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลผลิตนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์จำหน่ายหลายชนิด อาทิ มะพร้าวอบกรอบ วุ้น

มะพร้าวในน้ำเชื่อม ที่นอนโยมะพร้าว รวมถึงผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์แปรรูปจากไม้มะพร้าวอีกหลายชนิด

7. สมุทรสงคราม เป็นจังหวัดในภาคกลาง (หน่วยงานบางแห่งถือเป็นส่วนหนึ่งของภาคตะวันตก) มีขนาดพื้นที่เล็กที่สุดของประเทศ คือประมาณ 416.7 ตารางกิโลเมตร ทั้งยังมีจำนวนประชากรน้อยที่สุดเป็นอันดับ 2 ของประเทศด้วย นับเป็นจังหวัดที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและมีชายฝั่งทะเลติดอ่าวไทยยาวประมาณ 23 กิโลเมตร มีภูเขา 1 ลูก (เขายี่สาร) ไม่มีเกาะ มีลักษณะเป็นที่ราบลุ่มโดยพื้นที่ฝั่งตะวันตกจะสูงกว่าฝั่งตะวันออกเล็กน้อย จังหวัดสมุทรสงครามตั้งอยู่ในเขตภาคกลางตอนล่างติดทะเลอ่าวไทย เป็นจังหวัดที่มีขนาดเล็กที่สุดและมีประชากรน้อยเป็นอันดับ 2 ของประเทศ รองจากจังหวัดระนอง เป็นเมืองที่มีความสำคัญทั้งในด้านประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม สถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติ และที่โดดเด่นคือ วิถีชีวิตแบบไทยดั้งเดิมสมุทรสงครามมีทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวมากมายหลายแบบที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติอยากไปสัมผัส อีกทั้งยังอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร และมีการคมนาคมสะดวก จึงเป็นจังหวัดท่องเที่ยวที่สำคัญอีกจังหวัดหนึ่งในภูมิภาค และเมื่อนักท่องเที่ยวนิยมไปมากในปัจจุบัน สมุทรสงครามเป็นจังหวัดเล็กๆที่อยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร ใช้เวลาเดินทางประมาณชั่วโมงกว่าก็ถึง หากใครชอบการท่องเที่ยวที่ได้สัมผัสกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตดั้งเดิม ไม่ว่าจะเป็นอาชีพการทำสวนผักผลไม้ การเคี้ยวน้ำตาลมะพร้าว หรือ เที่ยวชมตลาดน้ำท่าคาที่ยังคงสภาพตลาดนัดแบบชาวบ้านชาวสวนของชุมชนริมคลอง จังหวัดสมุทรสงครามจึงเป็นจังหวัดที่น่าไปเยี่ยมชมสำหรับผู้สนใจการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตและวัฒนธรรม เมืองสมุทรสงครามสร้างขึ้นเมื่อใดไม่ปรากฏหลักฐาน เดิมเข้าใจว่าเป็นแขวงหนึ่งของราชบุรี เรียกว่า “สวนนอก” ต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยาต่อเนื่องกับสมัยกรุงธนบุรี จึงแยกจากราชบุรี เรียกว่า “เมืองแม่กลอง” สมุทรสงครามมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ในช่วงที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชสถาปนากรุงธนบุรีเป็นราชธานี พม่าส่งกองทัพผ่านเข้ามาถึงบริเวณตำบลบางกุ้ง พระเจ้าตากสินมหาราชทรงรวบรวมผู้คนสร้างค่ายป้องกันทัพพม่าจนข้าศึกพ่ายแพ้ไป ณ บริเวณค่ายบางกุ้ง นับเป็นการป้องกันการรุกรานของพม่าเข้ามายังไทยครั้งสำคัญในช่วงเวลานั้น จังหวัดสมุทรสงครามอยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ 72 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 416 ตารางกิโลเมตร แบ่งการปกครองออกเป็น 3 อำเภอ ได้แก่อำเภอเมืองฯ อำเภออัมพวาและอำเภอบางคนที อาณาเขต ทิศเหนือ ติดต่อกับ จังหวัดราชบุรี ทิศใต้ ติดต่อกับ จังหวัดเพชรบุรี และอ่าวไทย ทิศตะวันตก ติดต่อกับ จังหวัดเพชรบุรี และราชบุรี ทิศตะวันออก ติดต่อกับ จังหวัดสมุทรสาคร ปลายปี พ.ศ. 2550 ผลการสำรวจดัชนีความมั่นคงของมนุษย์พบว่า สมุทรสงครามเป็นจังหวัดที่มีความมั่นคงของมนุษย์สูงที่สุดในประเทศไทย จังหวัดสมุทรสงครามเป็นจังหวัดที่มีความอุดมสมบูรณ์มากที่สุดอีกแห่งหนึ่งในภาคกลาง ด้วยลักษณะทางภูมิประเทศซึ่งเป็นดินดอนปากแม่น้ำเชื่อมติดทะเลอ่าวไทย นำมาซึ่งความหลากหลายของพืชพันธุ์ธัญญาหารและสัตว์น้ำต่าง ๆ จึงเป็นแหล่งผลิตอาหารที่สำคัญหลายอย่าง ที่หมุนเวียนในช่วงฤดูกาลทำให้เกิดการรวมตัวของกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่ ตั้งเป็นกลุ่มแปรรูปอาหารทะเล อาหารที่มีชื่อเสียงของจังหวัดสมุทรสงคราม คือ ปลาทุแม่กลอง เนื่องจากปลาทุแม่กลองขึ้นชื่อว่า มีรสชาติดี เนื้อนุ่ม เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปทางจังหวัดจึงมีการจัดเทศกาลกินปลาทุและของดีเมื่อแม่กลองซึ่งจัดขึ้นในเดือนธันวาคมของทุกปี นอกจากปลาทุที่มีชื่อเสียงแล้ว อาหารเป็นที่รู้จักของจังหวัดสมุทรสงคราม คือ หอย

ตลอด ซึ่งตรงบริเวณ “ดอนหอยหลอด” เป็นสันดอนตั้งอยู่ปากแม่น้ำแม่กลอง ที่เกิดจากการตกตะกอนของดินปนทราย หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า“ทรายขี้เป็ด” มีอาณาบริเวณกว้างประมาณ 3 กม. ยาว 5 กม. มีอยู่ 2 แห่ง ได้แก่ ดอนนอก อยู่บริเวณปากอ่าวแม่กลอง เดินทางไปได้โดยทางเรือ และดอนใน อยู่ที่ชายหาดหมู่บ้านคู่มือ ตำบลบางจะเกร็ง จังหวัดสมุทรสาคร สภาพทั่วไปของจังหวัดสมุทรสาครเป็นพื้นที่ราบลุ่มสูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ 1-2 เมตร มีแม่น้ำท่าจีนไหลผ่านตอนกลางของพื้นที่จากทางด้านเหนือไหลลงสู่อ่าวไทย ที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร มีคลองชลประทานจำนวนมากกระจายอยู่ทั่วพื้นที่ เพื่อการคมนาคมและการชลประทาน ทำให้การใช้ที่ดินครึ่งหนึ่งของจังหวัดเป็นไปเพื่อการเกษตรกรรม

8. สมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาครเป็นจังหวัดเล็กๆ ในเขตพื้นที่ตอนล่างของภาคกลาง บริเวณปากแม่น้ำท่าจีน ตั้งอยู่ห่างจากทะเลอ่าวไทยเพียง 2 กิโลเมตร เป็นเมืองที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรสัตว์น้ำ โดยเฉพาะสัตว์น้ำทะเล จึงมีการประกอบอาชีพด้านการประมงอย่างกว้างขวาง มีเรือประมงที่ทันสมัยนับพันลำ และสามารถจับสัตว์น้ำได้เป็นปริมาณที่มากที่สุดของประเทศ อีกทั้งยังเป็นจังหวัดที่มีนาเกลือมากที่สุดด้วยในด้านประวัติศาสตร์ สมุทรสาครเป็นเมืองที่มีบันทึกไว้ในพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา เมื่อคราวพระเจ้าเสือเสด็จประพาสชลมารค จึงกำเนิดเป็นเรื่องราวของพันท้ายนรสิงห์ผู้ซื่อสัตย์ จงรักภักดี และรักษาระเบียบวินัยยิ่งชีวิต เป็นหนึ่งในสัญลักษณ์ที่สำคัญของเมืองในปัจจุบันรู้จักสมุทรสาครสมุทรสาครมีเนื้อที่ประมาณ 872.34 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 545,216 ไร่ จัดเป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับที่ 72 ของประเทศไทย ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ตอนล่างของภาคกลาง บริเวณปากแม่น้ำท่าจีน ห่างจากทะเลอ่าวไทยเพียง 2 กิโลเมตร ภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มชายฝั่งทะเล สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 1-2 เมตร มีแม่น้ำท่าจีนไหลผ่านตอนกลางของจังหวัดตามแนวเหนือใต้ และไหลลงสู่อ่าวไทยที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร รวมระยะทางที่ไหลผ่านจังหวัดสมุทรสาครประมาณ 70 กิโลเมตรพื้นที่ตอนบนในเขตอำเภอบ้านแพ้วและอำเภอกระทุ่มแบนมีความอุดมสมบูรณ์ของดิน และมีโครงข่ายแม่น้ำลำคลองเชื่อมโยงถึงกันกระจายอยู่ทั่วพื้นที่กว่า 170 สาย จึงเหมาะสำหรับการเพาะปลูกพืชนาชนิด และบางส่วนเป็นย่านธุรกิจ อุตสาหกรรม และที่อยู่อาศัย ส่วนพื้นที่ตอนล่างของจังหวัดในเขตอำเภอเมืองสมุทรสาคร อยู่ติดชายฝั่งทะเลยาว 41.8 กิโลเมตร จึงเหมาะกับการประกอบอาชีพประมงทะเล เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง และทำนาเกลือสมุทรสาคร เดิมเรียกกันว่า “ท่าจีน” เพราะเป็นตำบลใหญ่อยู่ติดอ่าวไทย มีชาวต่างประเทศ โดยเฉพาะชาวจีนนำสำเภาเข้ามาจอดเทียบท่าค้าขายกันมาก จึงเรียกติดปากว่า “ท่าจีน” จนกระทั่งปี พ.ศ. 2091 ในสมัยของสมเด็จพระมหาจักรพรรดิแห่งกรุงศรีอยุธยา โปรดให้ยกบ้านท่าจีนขึ้นเป็นเมือง “สาครบุรี” เพื่อเป็นหัวเมืองสำหรับเรียกกระดมพลเวลาเกิดสงครามกับพม่า และเป็นเมืองหน้าด่านป้องกันผู้รุกรานทางทะเลต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ได้โปรดให้เปลี่ยนชื่อเมืองสาครบุรีเป็นเมือง “สมุทรสาคร” ในปี พ.ศ. 2456 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ทรงมีพระบรมราชโองการให้ทางราชการเปลี่ยนคำว่า “เมือง” เป็น “จังหวัด” ทั่วทั้งประเทศ เมืองสมุทรสาครจึงได้เปลี่ยนเป็น “จังหวัดสมุทรสาคร” มาจนถึงทุกวันนี้ ส่วนคำว่า “มหาชัย” ที่คนชอบเรียกกันนั้น เป็นชื่อคลองที่สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 แห่งกรุงศรีอยุธยา โปรดให้ขุดขึ้นเพื่อตัดความคดเคี้ยวของคลองโคกขามแต่เดิม ถัดจากเมืองธนบุรีเป็นแนวตรงไปออกปากน้ำแทน แต่ยังไม่ทันเสร็จก็ทรงสวรรคตเสียก่อน พระบาทสมเด็จพระ

สรรเพชญ์ที่ 9 (ขุนหลวงท่ายสระ) จึงได้โปรดให้ชุดคลองต่อจนแล้วเสร็จ และได้พระราชทานนามว่า “คลองมหาชัย” ซึ่งต่อมา บริเวณฝั่งซ้ายของปากคลองได้เกิดชุมชนขนาดใหญ่ชื่อว่า “มหาชัย” ขึ้น จึงเป็นที่นิยมเรียกขานกันจนติดปากตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาสมุทรสาครแบ่งการปกครองออกเป็น 3 อำเภอ คือ อำเภอเมืองสมุทรสาคร อำเภอกระทุ่มแบน และอำเภอบ้านแพ้วอาหารทะเลมีชื่อเสียงมาก โดยเฉพาะตลาดมหาชัยเป็นตลาดที่รวมอาหารทะเลราคาถูกลากหลายชนิด โดยตลาดมหาชัย ตั้งอยู่ริมแม่น้ำท่าจีน ใกล้กับป้อมวิเชียรโชฎกและศาลหลักเมือง ห่างจากศาลากลางจังหวัดประมาณ 200 เมตร เนื่องจากอาหารทะเลที่โด่งดังทางจังหวัดสมุทรสาครได้มีการกำหนดจัดงาน “เทศกาลอาหารทะเลจังหวัดสมุทรสาคร” เป็นงานเทศกาลที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีและได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก เนื่องจากคุณภาพของอาหารทะเลที่สดใหม่ เพราะจังหวัดสมุทรสาคร เป็น “เมืองประมง” ที่ถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางอาหารทะเลของประเทศ ประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัดสมุทรสาครส่วนใหญ่เป็นคนไทยเชื้อสายรามัญ (มอญ) รามัญเชื้อสายจีน ซึ่งทำให้สมุทรสาครมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมในแบบรามัญ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของจังหวัดสมุทรสาคร ที่มีคนเชื้อสายมอญอยู่มาก โดยประชากรจะมีการแต่งกายแบบชวามอญ อาหารแบบมอญ พิธีกรรมแบบมอญ ฯลฯ

คณะวิจัยได้ทำการสำรวจ ศึกษา และรวบรวมข้อมูลและองค์ความรู้ของอาหารและขนมไทย ในภูมิภาคตะวันตก จำนวน 8 จังหวัด ได้แก่ นครปฐม ราชบุรี สุพรรณบุรี กาญจนบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สมุทรสาคร และสมุทรสงคราม โดยเป็นการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิเกี่ยวกับองค์ความรู้ ด้านเอกลักษณ์ของวัฒนธรรม โดยมีการศึกษาข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ภูมิภาคตะวันตก ลักษณะภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยแบ่งการศึกษาเป็นรายจังหวัด โดยมีการศึกษา สภาพภูมิศาสตร์ ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ ประชากรและลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ ซึ่งจะศึกษาความเป็นมาของจังหวัด หรือพื้นที่ มรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งจะศึกษาถึงศิลปวัฒนธรรม แหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรมเด่น สิ่งสำคัญคู่บ้านคู่เมือง การละเล่นพื้นบ้านและนาฏศิลป์ การศึกษามรดกทาง ธรรมชาติของแต่ละจังหวัด ในส่วนของพื้นที่ป่า แหล่งน้ำ แหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ ภูมิปัญญาชาวบ้านและเทคโนโลยีท้องถิ่น ในส่วนของการทำมาหากินและภูมิปัญญาอาหาร วัฒนธรรมด้านการ กิน เอกลักษณ์ของท้องถิ่น เอกลักษณ์ประจำจังหวัด เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม วัฒนธรรมด้านการ กิน ภูมิปัญญาทางอาหาร

จากการศึกษาข้อมูลของพื้นที่ภูมิภาคตะวันตก ได้ทำการศึกษาข้อมูลของอาหารไทยที่ สอดคล้องกับวัฒนธรรมและ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ภูมิภาคตะวันตกสำหรับใช้ในการพัฒนาแนวคิด ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่สอดคล้องกับเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร สำหรับอาหารไทย มีวิวัฒนาการเป็นลำดับ ขึ้นอยู่กับวัตถุดิบทางการเกษตรที่แตกต่างกันของแต่ละภูมิภาคเป็นสำคัญ วัตถุดิบที่นำมาปรุงอาหารแตกต่างกันของแต่ละภูมิภาคทำให้อาหารของแต่ละภูมิภาคมีความแตกต่างกัน แต่นิยมรับประทานข้าวเจ้าและข้าวเหนียวเป็นอาหารหลัก โดยคนในพื้นที่ภาคกลางและภาคใต้ นิยมรับประทานข้าวเจ้ามากกว่า ขณะที่คนในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (อีสาน) นิยม รับประทานข้าวเหนียว สำหรับเนื้อสัตว์ที่นิยมรับประทานคือ “เนื้อปลา” เนื่องจากคนไทยมีความผูกพันกับแม่น้ำเป็นอย่างมากทำให้อาหารประจำครัวไทยนิยมประกอบด้วยเนื้อปลาเป็นหลัก ทั้งปลา

ย่าง ปลาปิ้ง จิ้มน้ำพริก กินกับผักสดที่หาได้ตามหนองน้ำ ชายป่า หากกินปลาไม่หมดก็สามารถนำมาแปรรูปให้เก็บไว้ได้นาน ๆ ไม่ว่าจะเป็นปลาแห้ง ปลาเค็ม ปลาร้า ปลาเจ่า

การศึกษาพบว่าบริเวณภาคกลางโดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ 8 จังหวัดซึ่งเป็นพื้นที่เป้าหมายของงานวิจัย เป็นภูมิภาคที่มีดินและน้ำอุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งปลูกข้าว และเป็นแหล่งประมงที่สำคัญของประเทศ พื้นที่ที่มีความอุดมไปด้วยทั้งพืช ผักและสัตว์ต่างๆ ที่เป็นวัตถุดิบในการประกอบอาหาร อาหารหลักของคนภาคกลางนิยมคือ ข้าวเจ้า คนภาคกลางนิยมใช้ใบบัวห่อข้าวนำไปรับประทานเวลาออกไปทำงานในนา หรือการเดินทางเรียกกันว่า”ข้าวห่อใบบัว” กับ ข้าวที่นิยมมีเกือบทุกมื้ออาหารคือ น้ำพริกประเภทต่างๆ เช่น น้ำพริก เผา น้ำพริกกะปิ น้ำพริกปลาอย่าง รับประทานกับผักนานาชนิดที่หาได้ในท้องถิ่น อาหารที่รับประทานคู่กับข้าวในพื้นที่นอกจากน้ำพริกแล้วยังแกงประเภทต่างๆ ขึ้นอยู่กับวัตถุดิบที่มีในพื้นที่และวัฒนธรรมกลุ่มย่อย การวิจัยนี้พบว่าสิ่งที่โดดเด่นของอาหารภาคกลางคือการนิยมปรุงรสอาหาร ด้วยเครื่องปรุงรสที่ได้จากวัตถุดิบในพื้นที่ อาทิ น้ำปลาที่เป็นเครื่องปรุงรสในอาหารคาวเกือบทุกประเภท เช่นเดียวกับคนภาคอีสานที่นิยมใช้น้ำปลาร้าปรุงอาหารจากการวิเคราะห์ข้อมูลหัตถ์และการสำรวจภาคสนาม วัฒนธรรมด้านอาหารของพื้นที่ที่มีความเกี่ยวพันอย่างมากกับวัตถุดิบที่มีในพื้นที่ทำให้อาหารคาว และอาหารหวานในพื้นที่มีลักษณะที่โดดเด่นจากพื้นที่อื่นๆ อาทิ แกงกะทิต่างๆ มีการนำวัตถุดิบหรือพืช ผลไม้ที่ปลูกในพื้นที่เป็นส่วนผสม ทำให้แกงนั้นเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด อาทิ แกงหัวตาลที่มีเฉพาะในจังหวัดเพชรบุรี แกงใบชะคราม เป็นต้น อาจกล่าวได้ว่าเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมด้านอาหารในพื้นที่ภาคกลาง 8 จังหวัด คือการใช้วัตถุดิบในพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ และหลากหลายปรุงอาหารในพื้นที่ได้อย่างมีเอกลักษณ์

โดยวัตถุดิบที่มีความหลากหลายแบ่งได้ตามลักษณะภูมิประเทศ และความอุดมสมบูรณ์ด้านทรัพยากรของพื้นที่ ดังนี้

1. จังหวัดที่มีพื้นที่ชายฝั่งติดทะเล ประกอบด้วยจังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรีและประจวบคีรีขันธ์ มีวัตถุดิบที่มีความสำคัญที่ได้มาจากทางทะเล ได้แก่ อาหารทะเลที่ได้จากอ่าวไทยโดยการประมงน้ำตื้น อาทิ หอยประเภทต่างๆ ได้แก่ หอยหลอด หอยนางรม หอยแครง หอยแมลงภู่ อาหารทะเลที่ได้จากการประมงพื้นบ้านในอ่าวไทย อาทิ ปลาหมึก ปลาหู ปลา นวลจันทร์ทะเล นอกจากนี้ยังมีการผลิตเครื่องปรุงรสที่สำคัญของอาหารภาคกลาง ได้แก่ กะปิจากเคยที่ได้จากอ่าวไทย น้ำปลา เกลือสมุทร ซีอิ๊วโบราณ

2. จังหวัดที่มีพื้นที่บริเวณลุ่มแม่น้ำและมีพื้นที่ติดภูเขา ประกอบด้วย ราชบุรี กาญจนบุรี สุพรรณบุรีและ นครปฐม พื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำมีการทำนาข้าว ปศุสัตว์ การประมงน้ำจืด การทำสวนเกษตรจำนวนมาก และวัตถุดิบที่ได้จากป่าใกล้ภูเขา วัตถุดิบในการประกอบอาหารที่มีเอกลักษณ์ ได้แก่ ปลานิล ปลาม้า หน่อไม้ดอง เห็ดโคน ไซโป้วหวาน ข้าว ปลาหับทิม ปลาอีสง น้ำตาลโตนด และน้ำตาลมะพร้าว

คณะนักวิจัยได้ศึกษาข้อมูลของอาหารไทยที่ได้จากการสำรวจข้อมูลจากเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ด้านอาหาร ทั้งในด้านอาหารพื้นเมืองและอาหารท้องถิ่น เรื่องราวเกี่ยวกับอาหาร อาทิ อาหารและงานเทศกาล งานประเพณี ความเป็นมาของอาหารท้องถิ่นของพื้นที่ที่ทำการศึกษา ทั้ง 8 จังหวัด ได้แก่ นครปฐม สุพรรณบุรี ราชบุรี กาญจนบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สมุทรสงคราม และสมุทรสาคร ในด้านวัฒนธรรมด้านอาหาร อาหารพื้นเมืองหรืออาหารท้องถิ่น

อาหารกับของฝากและการท่องเที่ยว อาหารกับประเพณีหรือเทศกาล พบว่าอาหารที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดต่างๆ จะมีความสอดคล้องกับวัตถุดิบในพื้นที่ ทั้งในส่วนของอาหารกับภูมิปัญญา ส่วนใหญ่วิถีชีวิตของชาวบ้านจะเลือกที่จะแปรรูปอาหารตามวัตถุดิบดั้งเดิมในแต่ละพื้นที่ที่มีอยู่ ซึ่งในส่วนของพื้นที่ภาคกลางตอนล่าง 1 คือ นครปฐม สุพรรณบุรี กาญจนบุรีและราชบุรี จะเป็นวัตถุดิบที่เกิดจากการเพาะปลูกได้และได้จากน้ำจืด เช่น ข้าว ผลไม้ หน่อไม้ เห็ด ตาลโตนดและปลาน้ำจืด ส่วนพื้นที่ภาคกลางตอนล่าง 2 คือ เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สมุทรสงคราม และสมุทรสาคร เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ติดกับทะเล ดังนั้นวัตถุดิบหลักๆ ในพื้นที่ดังกล่าวจะเป็นสัตว์น้ำในทะเล เช่น อาหารทะเลต่างๆ ปลาทุ หอยชนิดต่างๆ และมะพร้าว ส่วนภูมิปัญญาส่วนใหญ่จะเกิดจากการต้องการถนอมอาหารหรือยืดอายุอาหาร หรือเกิดจากการหมักเป็นเครื่องปรุงรสต่างๆ เช่น กะปิ น้ำปลา น้ำตาลมะพร้าว น้ำตาลโตนด เห็ดดอง หอยแครงดอง หน่อไม้ดอง ปลาอบรมควัน เป็นต้น ส่วนวิถีชีวิตของคนภาคกลางนี้ส่งผลมาจากในเชื้อชาติต่างๆ ที่ต้องการอพยพมาจากที่อื่นๆ มาอาศัยอยู่ในพื้นที่นี้ ทำให้เกิดการดัดแปลงอาหารของชนชาตินั้นๆ มาให้เกิดการประยุกต์ของอาหารชนิดต่างๆ ทำให้เกิดน้ำพริกชนิดต่างๆ มากมาย ขึ้นกับพื้นที่แต่ละจังหวัด เช่น ราชบุรีมีน้ำพริกเผา สมุทรสงคราม มีน้ำพริกไข่ปูทะเล น้ำพริกปลาทุ เป็นต้น ส่วนประเพณีต่างๆ ของคนไทยในภาคกลางส่วนใหญ่แล้วจะใช้ขนมจีนมาเป็นอาหารเลี้ยงในงานบุญต่างๆ ส่วนเทศกาลอาหารและสินค้าของฝากจะขึ้นกับวัตถุดิบในแต่ละพื้นที่ และมีความโดดเด่นแตกต่างกันไป เช่น สมุทรสงคราม มีปลาทุแม่กลอง น้ำตาลมะพร้าวและกะปิคลองโคน สมุทรสาคร มีผลไม้ และอาหารทะเล เพชรบุรี มีน้ำตาลโตนด ผลิตภัณฑ์ต่างๆ จากน้ำตาลโตนด และขนมหวานต่างๆ ประจวบคีรีขันธ์ มีของฝากสับปะรด ซีสเชค และปลาหมึกแดดเดียว สุพรรณบุรี มีขนมสาลี ปลาอบรมควัน ข้าวเกรียบฝัก และแห้ว ราชบุรีมีไชโป๊ เต้าหู้ดำ และองุ่นหวาน นครปฐม มีหมูย่าง ข้าวหลาม และส้มโอ กาญจนบุรีมีทองม้วน ขนมตระกูลทอง วุ้นเส้นและมะขามกวน ซึ่งล้วนแต่เป็นสินค้าที่เกิดจากการนำวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาแปรรูปทั้งสิ้น

ตารางที่ 3 สรุปข้อมูลวัฒนธรรมด้านอาหาร ในพื้นที่ภูมิภาคตะวันตกทั้ง 8 จังหวัด

จังหวัด	วัตถุดิบในพื้นที่	ภูมิปัญญาอาหาร	อาหารท้องถิ่น/อาหารพื้นบ้าน	ผลิตภัณฑ์ของฝาก	เทศกาลเกี่ยวกับอาหาร	อาหารกับชีวิตประจำวัน
สมุทรสงคราม	<ul style="list-style-type: none"> ○ น้ำตาลมะพร้าว ○ กะปิ ○ หอยแครง ○ อาหารทะเล ○ ปลาทุ 	<ul style="list-style-type: none"> ○ กะปิ ○ คลองโคน ○ หอยแครง ○ ดอง ○ น้ำตาลมะพร้าว 	<ul style="list-style-type: none"> ○ หอยแครง ○ ดอง ○ อาหารจากปลาทุ ○ น้ำพริกไข่ปูทะเล 	<ul style="list-style-type: none"> ○ ปลาทุแม่กลอง ○ กะปิ ○ คลองโคน 	<ul style="list-style-type: none"> ○ ปลาทุ ○ อาหารทะเล ○ ส้มโอ ○ ลิ่นจี 	<ul style="list-style-type: none"> ○ ปลาทุ ○ น้ำพริก ○ แกงชนิดต่างๆ

ตารางที่ 3 สรุปข้อมูลวัฒนธรรมด้านอาหาร ในพื้นที่ภูมิภาคตะวันตกทั้ง 8 จังหวัด (ต่อ)

จังหวัด	วัตถุดิบในพื้นที่	ภูมิปัญญาอาหาร	อาหารท้องถิ่น/อาหารพื้นบ้าน	ผลิตภัณฑ์ของฝาก	เทศกาลเกี่ยวกับอาหาร	อาหารกับชีวิตประจำวัน
สมุทรสาคร	<ul style="list-style-type: none"> ○ น้ำปลา ○ อาหารทะเล ○ ชะคราม 	<ul style="list-style-type: none"> ○ น้ำปลา ○ อาหารทะเลแปรรูป 	<ul style="list-style-type: none"> ○ หอยพิม ○ ชะคราม 	<ul style="list-style-type: none"> ○ ผลไม้ ○ อาหารทะเล 	<ul style="list-style-type: none"> ○ ผลไม้ ○ ปลาสด ○ อาหารทะเล 	<ul style="list-style-type: none"> ○ อาหารทะเล
เพชรบุรี	<ul style="list-style-type: none"> ○ น้ำตาลโตนด 	<ul style="list-style-type: none"> ○ น้ำตาลโตนด ○ ผลิตภัณฑ์ตาลโตนด 	<ul style="list-style-type: none"> ○ น้ำตาลโตนด ○ ผลิตภัณฑ์ตาลโตนด 	<ul style="list-style-type: none"> ○ ขนมหวาน ○ น้ำตาลโตนด ○ ผลิตภัณฑ์ตาลโตนด 	<ul style="list-style-type: none"> ○ ตาลโตนด ○ ข้าวห่อ ○ กระจยาสารท 	<ul style="list-style-type: none"> ○ ข้าวแช่ ○ แกง ○ ขนมหวาน ○ ขนมตาล
ประจวบคีรีขันธ์	<ul style="list-style-type: none"> ○ สับปะรด ○ มะพร้าว ○ อาหารทะเล 	<ul style="list-style-type: none"> ○ ปลาหมึกแดดเดียว 	<ul style="list-style-type: none"> ○ อาหารทะเล ○ อาหารใต้ 	<ul style="list-style-type: none"> ○ อาหารทะเล ○ ซีสเชค ○ ปลาหมึกแดดเดียว ○ วุ้นหางจรเข้ 	<ul style="list-style-type: none"> ○ ปลาหมึกแดดเดียว ○ อาหารทะเล 	<ul style="list-style-type: none"> ○ อาหารทะเล ○ แกงส้ม ○ จับหลัก
ราชบุรี	<ul style="list-style-type: none"> ○ น้ำปลา ○ ผลไม้ 	<ul style="list-style-type: none"> ○ น้ำปลา ○ ข้าวแช่ชาวมอญ ○ ขนมจีน ○ ข้าวแห้ง 	<ul style="list-style-type: none"> ○ น้ำพริก 	<ul style="list-style-type: none"> ○ ไข่โป๊ ○ เต้าหู้ดำ ○ อุ่นหวาน ○ ขนมเค้กมะพร้าวอ่อน 	<ul style="list-style-type: none"> ○ ขนมจีน 	<ul style="list-style-type: none"> ○ น้ำพริกเผา ○ แกงคั่วและแกงส้ม ○ ของหวาน ○ ขนมจีน
นครปฐม	<ul style="list-style-type: none"> ○ ผลไม้ ○ ข้าว ○ หมู 	<ul style="list-style-type: none"> ○ อาหารโตะจีน ○ ข้าวหมูแดง ○ ข้าวหลาม 	<ul style="list-style-type: none"> ○ ข้าวหมูแดง ○ น้ำพริก 	<ul style="list-style-type: none"> ○ ข้าวหลาม ○ น้ำพริก ○ หมูย่าง หมูหัน ○ ขนมเปี๊ยะ ○ ส้มโอ 	<ul style="list-style-type: none"> ○ ผลไม้ ○ ขนมจีน 	<ul style="list-style-type: none"> ○ ข้าวหมูแดง ○ ปลาน้ำจืด
กาญจนบุรี	<ul style="list-style-type: none"> ○ เห็ด ○ หน่อไม้ ○ ปลาน้ำจืด 	<ul style="list-style-type: none"> ○ เห็ดโคน ○ หน่อไม้ดอง ○ ขนมทองโย๊ะ 	<ul style="list-style-type: none"> ○ แกงป่าไก่ไทยใส่มะเขือขึ้น ○ เห็ดโคน 	<ul style="list-style-type: none"> ○ ขนมหวาน ○ ตระกูลทอง ○ วุ้นเส้น ○ มะขามกวน 	<ul style="list-style-type: none"> ○ ขนมจีน 	<ul style="list-style-type: none"> ○ น้ำพริก ○ แกงป่า ○ แกงส้ม
สุพรรณบุรี	<ul style="list-style-type: none"> ○ ข้าว ○ ปลาน้ำจืด 	<ul style="list-style-type: none"> ○ หน่อไม้ 	<ul style="list-style-type: none"> ○ น้ำพริก 	<ul style="list-style-type: none"> ○ ปลาอบรมควัน ○ ไข่เค็ม ○ ข้าวเกรียบฝัก ○ ขนมสาลี 	<ul style="list-style-type: none"> ○ ปลา ○ เห็ด 	<ul style="list-style-type: none"> ○ น้ำพริก ○ ข้าว

โดยวัตถุดิบที่มีความหลากหลายแบ่งได้ตามลักษณะภูมิประเทศ และความอุดมสมบูรณ์ด้านทรัพยากรของพื้นที่ ดังนี้

1. **จังหวัดที่มีพื้นที่ชายฝั่งติดทะเล** ประกอบด้วยจังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ มีวัตถุดิบที่มีความสำคัญที่ได้มาจากทางทะเล ได้แก่ อาหารทะเลที่ได้จากอ่าวไทยโดยการประมงน้ำตื้น อาทิ หอยประเภทต่างๆ ได้แก่ หอยหลอด หอยนางรม หอยแครง หอยแมลงภู่ อาหารทะเลที่ได้จากการประมงพื้นบ้านในอ่าวไทย อาทิ ปลาหมึก ปลาทุ ปลานวลจันทร์ทะเล นอกจากนี้ยังมีการผลิตเครื่องปรุงรสที่สำคัญของอาหารภาคกลาง ได้แก่ กะปิจากเคยที่ได้จากอ่าวไทย น้ำปลา เกลือสมุทร ซีอิ๊วโบราณ

2. **จังหวัดที่มีพื้นที่บริเวณลุ่มแม่น้ำและมีพื้นที่ติดภูเขา** ประกอบด้วย ราชบุรี กาญจนบุรี สุพรรณบุรีและนครปฐม พื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำมีการทำนาข้าว ปศุสัตว์ การประมงน้ำจืด การทำสวนเกษตรจำนวนมากและวัตถุดิบที่ได้จากป่าไผ่ภูเขา วัตถุดิบในการประกอบอาหารที่มีเอกลักษณ์ได้แก่ ปลานิล ปลาหมึก หน่อไม้ตอง เห็ดโคน ไชโป้วหวาน ข้าว ปลาหับทิม ปลาเยือก น้ำตาลโตนดและน้ำตาลมะพร้าว

วัฒนธรรมด้านอาหารและเทศกาลการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับอาหาร

เนื่องจากวัฒนธรรมอาหารของพื้นที่นี้มีความหลากหลาย บางแห่งได้มีการจัดเทศกาลอาหารประจำปีขึ้นเพื่อส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมของตน และเพื่อส่งเสริมอาชีพดั้งเดิม ตลอดจนส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัด ทำให้เป็นที่สนใจแก่นักท่องเที่ยวในพื้นที่ การศึกษาเกี่ยวกับเทศกาลอาหารเพื่อหาศักยภาพของการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้อาหารพบว่า จังหวัดทั้ง 8 ได้มีการจัดกิจกรรมและจัดงานเทศกาลที่เกี่ยวข้องกับอาหารไว้หลายเทศกาล จึงสามารถสรุปได้ ในตารางที่ 4 จากตารางดังกล่าวพบว่าในบางช่วงเวลาจะไม่มีเทศกาลใดๆ เช่น เดือนมกราคม เดือนมิถุนายน และเดือนกรกฎาคม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากในช่วงเดือนมิถุนายน และเดือนกรกฎาคมเป็นช่วงฤดูฝน ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่จะเริ่มทำนาปลูกข้าวหรือทำสวนต่างๆ อีกทั้งยังเป็นช่วงที่ไม่มีวัตถุดิบชนิดใด ที่ออกมาในช่วงนี้ ดังนั้นเทศกาลอาหารต่างๆ จึงไม่มีในเดือนดังกล่าว

ตารางที่ 4 ปฏิทินอาหารตามเทศกาลอาหารของพื้นที่ภูมิภาคตะวันตก

เดือนที่จัด	ชื่องาน/กิจกรรม	รายละเอียดกิจกรรม	จังหวัดที่จัดงาน
มกราคม	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี
กุมภาพันธ์	เทศกาลอาหารผลไม้และของดีนครปฐม	ของดีประจำจังหวัดเช่น ส้มโอ ฝรั่ง องุ่น มะม่วง กล้วยไม้ มะพร้าวน้ำหอม หมูแผ่น กุนเชียงข้าวหลาม ขนมเปี๊ยะ เป็ดย่างเป็นต้น และเมนูโต๊ะจีนการออกร้านจำหน่ายสินค้าเกษตรและอาหาร หัตถกรรมพื้นบ้าน การแสดงทางวัฒนธรรม	นครปฐม

เดือนที่จัด	ชื่องาน/ กิจกรรม	รายละเอียดกิจกรรม	จังหวัด ที่จัดงาน
	มหกรรมอาหาร อร่อย และของดี เมืองสุพรรณ	การออกร้านจำหน่ายอาหารการนำเสนอสุดยอดอาหาร อร่อย ร้อยร้านร้อยเมนู กิจกรรมประกวด แข่งขันอาหาร การแสดงศิลปพื้นบ้าน และศิลปขึ้นชื่อดัง	สุพรรณบุรี
	เทศกาลอาหาร ทะเลจังหวัด สมุทรสาคร	การออกร้านอาหารทะเลปรุงสำเร็จหลากหลายเมนู เลือกซื้อสินค้า OTOP อาหารทะเลสดและแปรรูป	สมุทรสาคร
	เทศกาลอาหารดี ตลาดบางลี่ที่รัก	การแสดงพื้นบ้านร้านอาหารหลากหลาย ในบรรยากาศแห่ง เสียงเพลง เลือกซื้อสินค้า OTOP	สุพรรณบุรี
มีนาคม	เทศกาลอุ่น หวานและของดี ดำเนินสะดวก	การประกวดอุ่นหวานและพืชผลทางการเกษตร การ ประกวดหนูน้อยอุ่นหวาน การประกวดลีลาการ ประกอบอาหารคาวอาหารหวาน การประกวดปรุงและ แข่งกินกล้วยเดี่ยวเรือ การจำหน่ายสินค้า OTOP	ราชบุรี
มีนาคม- เมษายน	เกลือสมุทร	เป็นช่วงที่ชาวนาเกลือเริ่มเก็บเกี่ยวเกลือที่อยู่ในนาเพื่อ นำมาเก็บไว้ในยุ้งฉาง ริมสองข้างทางที่มีการทำนาเกลือ ในแถบจังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงคราม และเพชรบุรี ก็จะเห็นถนนสีขาวของเกลือสะท้อนกับแสงแดดสวย	สมุทรสาคร สมุทรสงคราม และเพชรบุรี
เมษายน- พฤษภาคม	น้ำตาลโตนด	เป็นช่วงที่ต้นตาลให้น้ำตาลจากงวงตาลในปริมาณมาก ที่สุด ในช่วงนี้ชาวสวนจะนิยมที่จะเก็บน้ำตาลจากงวง ตาล เพราะได้ปริมาณน้ำโดยง่าย และมีการนำน้ำตาลที่ ได้มาทำน้ำตาลสด และน้ำตาลปึก	เพชรบุรี
เมษายน- พฤษภาคม	น้ำตาลมะพร้าว	เป็นช่วงที่ต้นมะพร้าวให้น้ำตาลในปริมาณมากที่สุด ในช่วงนี้ชาวสวนจะนิยมที่จะเก็บน้ำตาลจากมะพร้าว เพราะได้ปริมาณน้ำโดยง่าย และมีการนำน้ำตาลที่ได้มา ทำน้ำตาลปึก และน้ำตาลปึก	สมุทรสงคราม
มิถุนายน	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี
กรกฎาคม	เทศกาลกินหมึก แดดเดียว ณ ปากน้ำปราณ	การออกร้านจำหน่ายอาหารทะเลการแสดงดนตรี ซิม หมึกแดดเดียวที่มีรสชาติอร่อยไม่เหมือนที่ใด	ประจวบคีรีขันธ์
สิงหาคม	เที่ยวเมือง กาญจนอาหาร อร่อย	เมนูอาหารอร่อยจากร้านค้าต่างๆกว่า 13 อำเภอ ทั้ง อาหารพื้นบ้านวัฒนธรรมพื้นถิ่น	กาญจนบุรี
กันยายน	เทศกาลเห็ดโคน และอัญมณีของ ดีบ่อพลอย	จำหน่ายผลิตภัณฑ์จากเห็ดโคน และอัญมณี	กาญจนบุรี
	เทศกาลกินหอย ดูนกตกหมึก	มีการออกร้านจำหน่ายอาหารทะเลสดๆ กว่า 50 ร้านค้า และโรงแรมชื่อดังของเมืองชะอำ พร้อมทั้งการแสดง ดนตรีบนเวทีทุกค่ำคืน	เพชรบุรี

เดือนที่จัด	ชื่องาน/ กิจกรรม	รายละเอียดกิจกรรม	จังหวัด ที่จัดงาน
ตุลาคม	เทศกาลปลาทุ อร้อยที่ทำลอม	พบกับเมนูปลาทุมากมายเช่น ซาลาเปาไส้ปลาทุ ก๋วยเตี๋ยวปลาทุ นิทรรศการปลาทุ อาหารทะเลแปรรูป ของฝากของที่ระลึก กิจกรรมนั่งรถสามล้อย้อน ประวัติศาสตร์ ชมวิถีชาวทำลอม	สมุทรสาคร
พฤศจิกายน	เทศกาลกินปลา นวลจันทร์ทะเล	พบกับเมนูอาหารที่ทำจากปลานวลจันทร์ทะเลมาจัด แสดงและให้เปิดให้ชิมฟรีเพื่อให้ปลานวลจันทร์ทะเลเป็น ที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในสังคม	ประจวบคีรีขันธ์
	กินปลา กินเห็ด อาหารรสเด็ด อำเภอด่านช้าง	อิมอร้อยกับอาหารรสเด็ดจากปลาทุ และเห็ดโคน การ ออกร้านจำหน่ายอาหารหลากหลายกลุ่มเส้นทางการ ท่องเที่ยวในอำเภอด่านช้าง	สุพรรณบุรี
ธันวาคม	กินปลา พาเที่ยว แก่งกระจาน	อาหารจากปลาในเขื่อนแก่งกระจาน เช่น ปลาบึก ปลา นิล หรือยำต่างๆการแข่งขันตกปลา จำหน่ายปลาจาก เขื่อนแก่งกระจานในราคาถูก	เพชรบุรี
	เทศกาลกินปลา ทุและของดีเมือง แม่กลอง	อาหารหลากหลายเมนูที่ปรุงจากปลาทุ ซึ่งเป็นปลาทุสาว เช่นน้ำพริกปลาทุ ปลาทุต้มมะดัน ห่อหมกปลาทุ พบกับ การแสดงด้านวัฒนธรรมการประกวดดนตรี ประลอง อาหารเมนูปลาทุ สร้างเอกลักษณ์หน้าจอก คอหัด	สมุทรสงคราม
ธันวาคม	เทศกาลอาหาร อร้อยและสินค้า OTOP ฤดูหนาว เมืองราชบุรี	สัมผัสสมหนาวสวนผึ้ง เลือกซื้อสินค้า OTOP กุ้งย่าง อำเภอบางแพขนมจีนน้ำยาหยวก ผัดไทยครัวหมอนไช ชมการแสดงศิลปวัฒนธรรมประจำถิ่น	ราชบุรี

อุตสาหกรรมผลิตขนม/ของฝาก

เกิดขึ้นมาจากภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น ในการประยุกต์นำวัตถุดิบหรือของดีที่มีอยู่ในพื้นที่
นำมาผลิตเป็นสินค้าประเภทอาหาร และขนมของฝากของที่ระลึก เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับทรัพยากร
และสร้างรายได้ให้กับผู้ประกอบการในท้องถิ่น โดยได้รับแรงกระตุ้นจากการเติบโตของธุรกิจ
ท่องเที่ยวของไทย ที่ทำให้ปัจจุบันธุรกิจผลิตขนม/ของฝาก พบได้อยู่ทั่วไปทั้งในจังหวัดท่องเที่ยว
สำคัญและเมืองที่เป็นทางผ่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาคกลาง ซึ่งถือได้ว่าเป็นภูมิภาคที่มีสภาพแวดล้อม
ที่เอื้อกับการทำธุรกิจผลิต ขนม/ของฝากเป็นอย่างมาก จากการเป็นศูนย์กลางของการคมนาคม
ภายในประเทศ ในขณะที่ความอุดมสมบูรณ์ทรัพยากรทางการเกษตรในพื้นที่ ก็เป็นอีกจุดเด่นหนึ่ง
ที่ทำให้ในแต่ละจังหวัดภาคกลาง เป็นทั้งแหล่งวัตถุดิบ แหล่งผลิตและศูนย์กลางการกระจายสินค้าที่มี
ศักยภาพ รวมไปถึงการเป็นสะพานเชื่อมการเติบโตไปยังธุรกิจต่อเนื่องอื่นๆ อีกมาก ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจ
บริการนักท่องเที่ยว ธุรกิจขนส่ง ธุรกิจค้าปลีก ธุรกิจบรรจุภัณฑ์ ฯลฯ แนวโน้มการเติบโตของธุรกิจ
ผลิตขนม/ของฝากในภาคกลาง พบว่า ยังมีโอกาสขยายตัวได้อีกมาก เนื่องด้วยเป็นสินค้าที่ผู้คนทั่วไป

นึกถึงเมื่อเดินทางไปท่องเที่ยว หรือจะเดินทางกลับภูมิลำเนาของตนเอง เพื่อซื้อไปฝากครอบครัวญาติสนิท มิตรสหาย ในช่วงเทศกาลสำคัญและวันหยุดต่างๆ อีกทั้งยังเป็นตลาดรองรับผู้บริโภคที่ค่อนข้างใหญ่ และตัวผลิตภัณฑ์สามารถเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคทุกเพศทุกวัยได้ง่าย นอกจากนี้ ด้วยลักษณะการท่องเที่ยวของภาคกลางที่ไม่มีใช้ฤดูกาลท่องเที่ยว ทำให้สามารถท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี ยังเป็นโอกาสสำคัญทางธุรกิจของผู้ประกอบการผลิตขนม/ของฝากที่มีศักยภาพ ในการจะต่อยอดพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดต่างๆ เพื่อเจาะตลาดในประเทศและตลาดส่งออกได้มากขึ้นในอนาคต อย่างไรก็ตาม ภายใต้อี้อีกโอกาสทางธุรกิจ แต่ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมผลิตขนม/ของฝาก ยังมีประเด็นท้าทายที่ต้องเผชิญอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คู่แข่งในธุรกิจที่เพิ่มจำนวนมากขึ้น ทั้งผู้ประกอบการรายใหญ่และรายย่อยในพื้นที่ อีกทั้งต้นทุนการผลิตที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น จากการปรับขึ้นของราคาสินค้าวัตถุดิบหลัก คุณภาพและมาตรฐานการผลิต นอกจากนี้ จากการที่มีการแลกเปลี่ยนสินค้าข้ามภาคกันมากขึ้น ทำให้สินค้าที่วางจำหน่ายเริ่มซ้ากันเอง และสูญเสียจุดยืนของสินค้าที่ลักษณะเฉพาะของภาคได้ ซึ่งจากปัจจัยดังกล่าว ส่งผลให้ผู้ประกอบการ SMEs จะต้องเร่งเตรียมความพร้อมและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในธุรกิจที่เกิดขึ้น สำหรับการเปิด AEC นั้น เป็นทั้งโอกาสและความท้าทายของผู้ประกอบการ SMEs ในอุตสาหกรรมผลิตขนม/ของฝาก ในการขยายการค้าไปสู่ผู้บริโภคในอาเซียนได้เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศ CLMV ที่ประกอบด้วย กัมพูชา สปป.ลาว เมียนมาร์ และเวียดนาม ซึ่งเป็นกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านที่มีความใกล้ชิดกับไทย ทั้งด้านภูมิประเทศและวัฒนธรรม อีกทั้งยังมีแนวโน้มการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่องและมีกำลังซื้อ ในประเทศที่เพิ่มสูงขึ้นตามลำดับ อย่างไรก็ตาม การเจาะตลาดขนม/ของฝากไปยังประเทศเพื่อนบ้านนั้น ต้องคำนึงว่าสินค้าประเภทใดบ้างที่เหมาะสม เพราะสินค้าขนม/ของฝากของไทย ยังมีข้อจำกัดด้านวงจรชีวิตของผลิตภัณฑ์ที่เสียหายได้ง่าย มีขั้นตอนการผลิตที่ซับซ้อนทำให้ต้นทุนการผลิตสูง นอกจากนี้ผู้ประกอบการควรมีสายป่านที่ยาวพอสมควร เพราะต้องทำการตลาดอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างแบรนด์ในระยะยาว และสิ่งที่สำคัญที่สุด คือ ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับตราสัญลักษณ์ Made In Thailand ซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์สินค้าให้ดูโดดเด่นแตกต่างจาก สินค้าอื่นๆ (กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย สำนักงานสถิติแห่งชาติและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, รายงานการศึกษาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอาหารและขนม/ของฝากพื้นเมือง, 2551)